

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMINA YÖNELİK BİLİNÇ DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ¹

Ebru DEMİRÖZ ²
Beytullah KONAK ³
Umut Kadir LİMONCU ⁴
Mustafa Balkan DEMİRDAL ⁵
Bariş Meriç DEMİR ⁶

Öz

20. Yüzyıl ve sonrasında cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı sorunların temelini salt mutlak eşitlik(sizlik) bağlamında ele almak kuşkusuz yeterli değildir. Fırsat eşitliği yaratılabilmesi ve toplumda pozitif ayrımcılığa yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesi için cinsiyet eşitsizliğinin temellerinin kavranabilmesi ve çözüm üretmek adına toplumsal cinsiyet kavramının farkındalığı önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplum tarafından inşa edilen ve kültürel, sosyal, ekonomik ve politik bağlamlarda şekillenen bir kavramdır. Bu kavram, kadınlık ve erkeklik rollerinin, davranışlarının, beklentilerinin ve kimliklerinin aile, iş ve sosyal hayatta nasıl oluşturulduğunu ortaya koyar. Dolayısıyla cinsiyet eşitsizliğine yönelik tedbirlerin getirilmesi ve buna yönelik politikalar oluşturulabilmesi adına toplumsal cinsiyet kavramı, neden ve sonuçları üzerine farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar yapılarak toplumdaki bireylerin bilinç düzeylerinin neler olduğu ortaya konularak, alınması gereken tedbirler geliştirilmelidir. Toplumsal cinsiyet kavramı konusunda söz konusu farkındalığın var olup olmadığını sadece teorik bilgilerle belirlemek mümkün değildir. Bu yüzden TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri kapsamında sonuçlandırılan çalışmada, anket yöntemi ile veri toplanarak, üniversite öğrencileri arasında bu farkındalığın yüksek olup olmadığının ölçülmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece fakülte içerisinde toplumsal cinsiyet farkındalığının yüksek olup olmadığı bakımından kadın-erkek öğrenciler arasında farklılıklar saptanmaya çalışılarak, buna karşı gerekli önlemler alınması adına bir ön değerlendirme oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Toplumsal Cinsiyet, Kadın Hakları, Pozitif Ayrımcılık.

JEL Sınıflandırması : Y9.

¹ Bu çalışma, TÜBİTAK'ın 2209-A projesi kapsamında gerçekleştirilmiş, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'nun 07.05.2024 tarihli ve 2024/10-19 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

² Bağımsız araştırmacı, ebrudemiroz47@gmail.com, ORCID: 0009-0001-9458-9041

³ Bağımsız araştırmacı, Beytullahkonak046@gmail.com, ORCID: 0009-0000-5483-6995

⁴ Bağımsız araştırmacı, umutlimoncu@gmail.com, ORCID: 0009-0009-3176-8809

⁵ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, mbalkan@ohu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9277-2600

⁶ Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, mericdemir22@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1622-6181.

Atıf/Citation (APA 6):

Demiröz, E., Konak, B., Limoncu, U. K., Demirdal, M. B., & Demir, B. M. (2025). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet kavramına yönelik bilinç düzeyleri üzerine bir analiz. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 911-937. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1692031>.

A STUDY ON UNIVERSITY STUDENTS' AWARENESS OF THE CONCEPT OF GENDER: THE CASE OF NIĞDE ÖMER HALISDEMİR UNIVERSITY, FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Abstract

It is undoubtedly insufficient to address the problems caused by gender inequality in the 20th century and beyond solely within the framework of absolute equality (or inequality). In order to ensure equal opportunities and to implement necessary measures for positive discrimination in society, it is essential to understand the foundations of gender inequality and to raise awareness of the concept of gender. Unlike biological sex, gender is a socially constructed concept shaped by cultural, social, economic, and political contexts. It reveals how femininity and masculinity—along with their associated roles, behaviors, expectations, and identities—are formed within family, work, and social life. Therefore, to develop policies and take action against gender inequality, it is important to examine the levels of public awareness regarding the causes and consequences of the concept of gender. Such awareness cannot be determined solely through theoretical knowledge. For this reason, within the scope of the TÜBİTAK 2209-A University Students Research Projects program, this study collected data through a questionnaire to measure the level of gender awareness among university students. The findings aimed to reveal whether there are differences in gender awareness between male and female students within the faculty, providing a preliminary evaluation for the development of necessary measures.

Keywords : Gender, Women's Rights, Reverse Discrimination.

JEL Classification : Y9.

GİRİŞ

Günümüzdeki kadın çalışmalarına bakıldığında cinsiyet eşitliği kavramı mutlak eşitlik üzerinden tanımlanmamaktadır. Kadın ve erkek arasında doğuştan gelen farklılıklar olduğu şüphesizdir. Ancak kadın ve erkeğin fiziksel farklılıkları dışında bilinç düzeylerinin farklılığını öne sürmek esasen toplumsal cinsiyetin dayatmaları ve yapış tarzları ile alakalıdır. Bu dayatmalar aslında kadınlara özellikle eğitim, sağlık, siyasi faktörlerde temsiliyet, işgücüne katılımın sağlanması vs. gibi birçok alanda dezavantajlar sağlamaktadır. Bu da kadınların hayat mücadelesi çerçevesine bir adım geride kalmalarına sebebiyet vermektedir. Bu minvalde “kadın doğulmaz kadın olunur” şiarı ile hareket ederek toplumsal cinsiyet konusunda farkındalığın yaratılması ve cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçmeye çalışılması adil ve eşit bir toplum hayatı için önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet ve eşitsizlik konusunda şüphesiz literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projesi kapsamında ele alınan çalışmada, söz konusu literatür çalışmalarından faydalanılarak toplumun genç kesimi olan üniversite öğrencilerinin konu hakkında farkındalık düzeyleri ölçülerek, cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilip geçilemeyeceği konusunda özgün bir çalışma yapılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda Niğde Üniversitesi İİBF öğrencileri örneği üzerinden toplumsal cinsiyet kavramına dair toplumdaki bilinç düzeyi saptanarak, cinsiyet eşitsizliklerini önlemeye yönelik politikaların geliştirilmesi açısından izlenmesi gereken yola bir fener tutma işlevi amacı taşınmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet ve kadın haklarının ele alınması bakımından eksik yönlerin belirlenip; bilinçlendirme konusunda neler yapılabileceği ve hangi eksik noktaların üzerinde durulması gerektiği ortaya konmaya çalışılacaktır.

Projedeki nihai amaç ise üniversite düzeyinde belirli yaş aralığındaki genç kesimin toplumsal eşitsizlik ve cinsiyet farkındalığı hakkındaki algı düzeylerinin ölçülmesi ve bu bilgiler düzeyinde ortaya çıkacak verileri ölçümlemektir. Bu bağlamda yapılan anket çalışmasında “cinsiyet ayrımcılığı nedir? “, “eşitlik denince aklımızda ne gibi çağrışımlar uyandırıyor”, “günümüz koşullarında toplumsal cinsiyetin önemi nedir?”, “toplumsal eşitsizlik insan haklarını nasıl etkiler” ve “toplumda kadın ve erkek algısı ne düzeydedir?” gibi sorulara cevap aranmaktadır.

Anket üç kısımdan oluşmaktadır. 6 sorudan oluşan ilk kısımda, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medenî hâli, ikamet ettiği yerleşimin türü, okumakta olduğu lisans programı ve kaçınıcı sınıf olduğuna dair sorular bulunmaktadır. İkinci kısımda; “evet”, “hayır”, “bazen” ve “hiçbir fikrim yok” seçeneklerinden oluşan, katılımcının verilen ifadeleri ne kadar onayladığını ölçmeye çalışan, kadın ve erkeğin sosyal ve iş hayatına yönelik rolleri üzerine 25 önerme, üçüncü ve son kısımda ise, katılımcının biyolojik cinsiyetlere hangi toplumsal cinsiyet rollerini uygun gördüğünü ölçmeye dönük 22 karakter özelliği bulunmaktadır. Üçüncü kısımda araştırmacıların gündelik hayatlarında tespit ettiği toplumsal cinsiyet kalıpları belirtilmiş ve katılımcıdan bu kalıpları hangi cinsiyetle ilişkilendirdiğini (“kadın”, “erkek”, “her ikisi de”) belirtmesi istenmiştir.

Son olarak katılımcıların biyolojik cinsiyetlerinin, evliler ise evlilik deneyimlerinin, okudukları bölümlerde aldıkları derslerin, lisans programlarında kaçınıcı seviyede/sınıfta olduklarının, yaşadıkları yerin kent ya da kırsal olmasının toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarında belirleyici olabileceği düşüncesinden hareket ederek hangi değişkenler arasında ilişki olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. JASP programıyla gerçekleştirilen analizlerin ilk adımında her bir önermenin, ilk kısımdaki 6 kategorilik bağımsız değişkenlerle arasında ilişki olup olmadığı Ki-Kare testiyle tespit edilmiştir. Ağırlıklı olarak cinsiyet değişkeninin belirleyici olduğu hazırlanan tablolar aracılığıyla ortaya konulduktan sonra, ikinci adım olarak, aynı tema altına toplanan önermeler arasında cinsiyet kırımlarının ne kadar belirleyici olduğu ölçülmüştür. Aşağıdaki başlıklarda, cinsiyet değişkenine bağlı olarak yapılan ölçümlerden elde edilen sonuçların analizine yer verilmiştir.

I. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMININ FİKRİ VE TARİHİ TEMELLERİ ÜZERİNE KISA BİR DEĞERLENDİRME

I.1. Kavramsal Değerlendirme

Toplumsal cinsiyet kavramı, bireylerin biyolojik cinsiyetlerinden bağımsız olarak toplum tarafından şekillendirilen ve öğrenilen roller, beklentiler ve kimlikleri ifade eder (Butler, 1988). Kavram, ilk olarak 20. yüzyılın ortalarında feminist teorisyenler tarafından biyolojik cinsiyetten ayrıştırılarak tanımlanmıştır. Simone de Beauvoir’ın İkinci Cins (2019) adlı eseri, bu ayrımın temelini atmıştır. Beauvoir, “Kadın doğulmaz, kadın olunur” (Beauvoir, 2019:13) sözüyle, kadınlığın toplumsal olarak inşa edildiğini vurgulamıştır (Tidd, 2004: 51). Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyetin biyolojik determinizmden bağımsız olduğunu ve kültürel, tarihsel ve sosyal bağlamlarda şekillendiğini ortaya koyar (Beauvoir, 2019: 25). Toplumsallaşma adı altında bireyler, toplumun kendilerinden beklentilerinin farkına varır ve onu gerçekleştirerek toplumda kabul etmek için hayatı boyunca didinir (West ve Zimmerman, 1987: 127). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyetin inşa edilen bir süreç olduğu ve bireylerin sosyal normlara uyum sağlayarak kadın ve erkeğin farklı rolleri benimsediği anlaşılmaktadır (Lorber, 1994). Dolayısıyla kadın bu süreçte kendini erkeğe göre belirler ve kendine biçilen role razı gelmek zorundadır. Kısaca toplumda erkek öznedir, mutlak olandır; kadın ise öteki olarak konumlanmaktadır (Beauvoir, 2019: 26). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet kalıplarına sıkıştırılan kadının kendini özgürce var etmesi tarih boyunca engellenmiş, bir bakıma hakları gasp edilmiştir.

1970’lerde ise feminist sosyolog Ann Oakley, toplumsal cinsiyet kavramını daha da geliştirerek, biyolojik cinsiyet (sex) ile toplumsal cinsiyet (gender) arasındaki ayrımı netleştirmiştir. Oakley’e göre, biyolojik cinsiyet, doğuştan gelen fizyolojik özelliklerle ve bunun neticesi biyolojik farklılıklarla ilgiliyken; toplumsal cinsiyet, toplum tarafından belirlenen roller ve davranışlarla ilgilidir (Oakley, 1981). Görüldüğü üzere toplumsal cinsiyet kavramı kendiliğinden oluşan bir yapı değildir. Bu yapı tarihsel, kültürel ve sosyal dinamiklerin birleşimi neticesinde örülen bir duvar olarak nitelenebilir. Butler, söz konusu durumu, toplumsal cinsiyetin performatif bir süreç olduğunu ve bireylerin toplumsal normlar çerçevesinde sürekli olarak yeniden ürettikleri bir kimlik olarak tasvir etmiştir (Butler, 1988:520). Bu kimlik duvarının içerisinde ise kadın ve erkeğin birey olarak toplum hayatında kendilerine dayatılan sorumlulukları ve rolleri bulunmaktadır. Ecevit’e göre de (2021); “Toplumsal cinsiyet, iki cinsiyet üzerine yüklenen ve toplumsallaşma yolu ile öğrenilen/kabullenilen cinsiyet kimliğini anlatan bir kavramdır.” Dolayısıyla toplumsal cinsiyet, sabit olmayıp sonradan kurgulanan ve değişen bir yapıdır. Bu yapı bireylerin toplumdaki tutum ve davranışlarına göre şekillenmektedir.

Toplumsal cinsiyet kavramına feminizm perspektifinden bakıldığında akla ilk gelen kavram kadındır. Bu kavram toplumun erkek ve kadın olmak üzere iki farklı yapıya ayrıldığını göstermektedir. Bu yapılar toplumsal cinsiyet kavramının kadın ve erkek arasında sınıf ve ırk ayrımcılığı kavramlarının oluşumuna da öncülük ettiği iddia edilmektedir. (Özkazanç,2010: 16).

Toplumsal cinsiyet rollerinin ilk izlenimlerine erken yaşlarda çocukluk döneminde rastlanmaktadır. Birey çocukluk döneminde, daha cinsel kimliğini tamamlama aşamasında olduğu için toplumun düzen ve yaşam algısını kavramaya çalışmaktadır. Birey doğumundan 20’li yaşlarına kadar kendi öz benliğini ancak tamamlamaktadır. Bu dönemlerde birey daha çok gözlemleme, duyma ve taklit etme gibi yöntemler vasıtası ile gelişmektedir. Kız çocuklarına annenin davranışlarını taklit etmesine yarayan bebek ve bebek bakımı ile ilgili oyuncaklar ile mutfak araç gereçleri, ütü vb. oyuncakların alınmasına karşın, erkek çocuklarına babanın davranışlarını taklit etmesine yarayan araba ya da tamir takımı gibi oyuncakların alınması ya da ataerkil düzenin sembolik araç gereçlerinden silah, kılıç vb. oyuncakların tercih edilmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir . Oyuncak seçiminde olduğu gibi; kız çocuklarına çizgi film ya da kitap seçiminde daha çok prenses temalı ürünler pazarlanarak, “iyi bir kız olup” beyaz atlı prenslerini beklemeleri salık verilirken, erkek çocuklarına daha çok spor, araba ya da süper kahramanlar üzerinden daha hareketli ve özgür bir yaşam stili müjdelenmektedir. Toplumun ve piyasanın öngördüğü söz konusu bu rollerin pekişmesi, çocukların, anne ve babayla etkileşimlerinin ve tutumlarının öğrenimiyle tamamlanmaktadır. (Vatandaş, 2011: 31). Daha sonraki yıllarda da çocuk yaşlarda yapıla yapıla kalıplaşan bu davranış modellerini bireyler; aile, iş ve sosyal hayatlarında hem karşılarındaki bireylerden beklerler hem de kendileri uygularlar. 20’li yaşlardan sonra birey, çocuklukta gelişmiş olan benliği ve aile içi almış olduğu eğitimle kişilik yapısını yavaş yavaş oturtmaktadır.

Orta yaşlarda oluşan kişilik algısı ise bireyin kişiliğini oluşturmaktadır. Bu durum bireyin ileriki yaşlarında kendi iç yaşamı ve iş hayatına yansiyacaktır. Özellikle toplumsal cinsiyet farkındalığı yüksek olan bireyler, fırsat eşitliğine saygılı kimseler haline gelirler ve kendi çevresine de bu algıyı hissettirirler. (Saygan & Uludağlı, 2021: 355-374). Toplumsal cinsiyet rollerine uygun kalıplaşmış davranış modellerini benimseyen birey ise ataerkil gelenekçi yapı içerisinde aile, sosyal ve iş hayatında sıkışarak eşitsizliğin devamına yol açmaktadır. Örneğin kadın, ev işlerinde erkeğe göre daha aktif roldedir. Ev içerisindeki işlerin yapılması, çocukların yetiştirilmesi gibi konularda ön plandadır. Erkek ise ev içi aktivitelerde kadına göre daha az rol almaktadır. Ancak erkek sosyal hayatta “Evin Direği” “konumunda olduğu için sosyal ve iş hayatında daha aktiftir. Elbette erkek ve kadının aile içi ortak konumda olduğu konular da bulunmaktadır. Mesela, ev içerisinde alınacak genel kararlar, çocukların eğitimine yardım etmek ve çocukların soysal hayata dair gelişim aktivitelerine dahil olmak gibi konularda kadın ve erkek ortak kararlar hareket etmek zorundadır. (Vatandaş, 2011: 50). Ayrıca günümüzde kadın artık salt ev işleri görevini üstlenmemekte, elde ettiği kazanımlar neticesinde iş hayatına da katılmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet rolleri geçerli olduğu sürece iş hayatında da belli sıkıntılarla karşılaşmaktadır (Halaçoğlu, 2021: 185-186; Özçatal, 2011: 35). Kadının iş hayatında terfi alması veya yükselmesi çoğu zaman zorlu koşullara bağlı olabilmekte ya da terfi ya da yükselmesinde liyakat dışında faktörlerin rol olduğuna inanılabilmektedir. Ya da iş hayatında aktif rol alan kadından, aynı zamanda ev işlerinde de daha fazla yük alması beklenebilmektedir (Bulut & Kızıldağ, 2017: 84-85).

Kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranan kalıplar oluşturarak toplumda bu kalıba göre pozisyon alması ve davranış geliştirmesi, daha çok az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise toplumsal cinsiyet, fırsat eşitliği ve pozitif ayrımcılık gibi kavramlar hakkında daha bilinçli bir toplum bulunduğu için erkek ve kadın arası sorumluluk paylaşımı daha fazladır. Nitekim gelişmiş toplumlarda erkek ev içi faaliyetlere katılır; çocukların gelişimi ve büyütülmesi konusunda kadına yardım eder. Kadınlar ise bu toplum yapısında daha sosyal, iş hayatına katılabilen ve ülke içi farklı meslek ve iş gruplarında yer alabilmektedir (Ersöz, 1997: 35-40). Bu minvalde söz konusu farkındalığın oluşabilmesi için aile içi eğitimden başlayan sürecin, sonraki eğitim öğretim sürecinde devam etmesi önem arz etmektedir.

I.II. Tarihsel Serüveni

Avrupa’da 17. yüzyılın sonlarına doğru liberal düşüncenin gelişimi ile cinsiyet eşitsizliğine karşı fikirler filizlenmeye başlasa da kadın erkek eşitsizliğinin etkisi devam etmektedir. Örneğin Locke’ta,

erkeğin yaratılıştan dolayı güçlü olması ve bu minvalde kadından üstün bir varlık olduğu düşüncesi reddedilerek, kadınların erkeğe eşit bir konumda yaratıldığı görüşü mevcuttur. Ancak bu eşitliğin gönüllü bir anlaşmaya dayanan evlilik içerisinde yani aile hayatında geçerli olduğu, çocuklar üzerindeki ebeveyn hakkını kapsadığı unutulmamalıdır. Bunun dışında kadının siyasal sözleşmeye katılımı yoktur ve esasen kadının erkeğe tabi olmasını doğal bir prensip olarak kabul etmiştir (Locke, 2016:48). 18. ve 19. yüzyıllar dönemi ise cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal cinsiyet farkındalığı ile ilgili fikirlerin hem düşün alanında hem de edebiyatta gelişmeye başladığı dönemdir. Mill, kadın erkek arasında mevcut ilişkileri düzenleyen ilkelerin yerine yeni ilkelerin benimsenmesi gerektiğini savunurken, “hiçbir köle, evli bir kadından daha köle değildir” şeklindeki tasviri dikkat çekicidir (Mill, 2019: 44). Mill’e göre erkekler “bir eşitle” beraber yaşama fikrine tahammül edemedikleri için kadınları sosyal ve siyasal hayatta ikinci sınıfa hapsedmektedirler (Mill, 2019:71). Rousseau’nun toplum sözleşmesinden bir yıl önce çıkarmış olduğu “Julie yahut Yeni Heloise” adlı eserinde, öğretmenine aşık olan Julie’nin, otoriter babasına boyun eğerek eski bir askerle evlenmesini ve aşkını içinde yaşayarak ölmesini anlatır. Romanın ana teması Julie’nin erkek egemenliğine boyun eğerek kendini feda etmesinin trajikliği üzerine kuruludur (Hunt, 2021:35). Ardından Richardson’un “Pamela” ve “Clarissa” sı da 18. yüzyıl içerisinde kadınları temel alan eserler olarak dikkat çekmektedir (Hunt, 2021). 19. yüzyılın sonlarında Tolstoy’un büyük romanı “Anna Karenina”da da yine kadınların özgürce yaşamaktan uzak, eril egemenlik içerisinde kısıtlanmasının neticelerini en yalın şekilde anlatan, toplumsal hayat içerisinde kadına biçilen rolü eleştiren bir baş yapıt olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elbette fikir ve edebiyat dünyasında yaşanan bu gelişmeler siyaset ve hukuk alanına da yansımıştır. 1789’da yayımlanan Fransız İnsan hakları ve Yurttaşlık Bildirgesi’nin iddiası her ne kadar kadın ve erkeği Avrupa’da tamamen eşit konuma getirmek olsa da, bildirgenin dilinde “insan” kavramından çok “her erkeğin eşit olduğuna” vurgu yapılması ve “erkeklerin haklarından” bahsedilmesi sebebiyle eleştirilmiştir. Ayrıca kadınları yaşam, hürriyet, sosyal alanda özne olarak tanısa bile, siyasal alanda kadına yer verilmemesi Devrimin cinsiyet eşitliği bakımından bekleneni vermekten uzak olduğunun kanıtıdır (Hunt, 2021:10-13). Bu bağlamda kadınların siyasal sürece katılması ve haklarını kazanmalarının kendi mücadele ve çabaları ile ileriki süreçlerde kavuşmuş oldukları unutulmamalıdır. Dolayısıyla ilk dalga feminizm; kadınların eğitim ve oy verme gibi haklarına yoğunlaşırken, ikinci dalga feminizm kadınların toplumsal rolleri ve cinsiyet eşitsizlikleri üzerinde durmuştur. Feminizmin; “*temel objesi kadındır. Kadının toplumdaki statüsü, kadınların ev içi ve dışındaki rolleri, kadının ezilmişliği ve sömürüsü, cinsiyet farklılıkları, ataerki toplum yapısı ve erkek egemen iktidar yaklaşımları ve baskıları geniş ölçekte tartışılan konulardır.*” (Taş, 2016:16). Temelinde kadın hakları ve inançları olan bu akım için; dünya genelindeki reform hareketlerini içine alarak yani toplumun sosyo-kültürel alanda yaptığı reformları hiçbir ayrıcalık gütmeyen kadın haklarını da koruyarak, kendi içerisine dahil etme ve topluma adapte etme süreci de denilebilir. Dolayısıyla feminizmde kadın ve erkek eşit konumdadır. Feminizmin bir diğer amacı ise kadınların cinsel obje olarak algılanmasını ve kadınlara farklı gözle bakma hiyerarşisini tamamen ortadan kaldırmaktır. Bu konuda geçmişten günümüze devam eden kadın hareketleri neticesinde toplumda yeni ilişkiler ortaya çıkmıştır.

Nitekim feminizmin güçlenerek kadın hareketlerinin gelişmesi neticesinde kadınların katılım haklarına ilişkin ilk adımlar Amerika Birleşik Devletleri’nde atılmıştır. 19 Temmuz 1848 tarihinde New York’ta düzenlenen ve “Seneca Falls” olarak bilinen konvansiyona 260 kadın ve 40 erkek katılmıştır (Özdemir, 2020: 45). Bu konvansiyonun kuruluşundaki temel amaç; kadınların da siyasal alanda söz sahibi olabileceği ve seçmen olarak seçme ve seçilme hakkına sahip olabileceği bir yapıyı oluşturmaktır. Kadınların yürüttüğü bu mücadele sonrası belli bir farkındalık oluşmuş, hareket bütün dünya geneline büyük bir hızla yayılım sağlamış ve çoğu ülkelerde olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Bunun neticesinde; Finlandiya 1906 yılında, Norveç 1913 yılında, Danimarka ve İzlanda 1915 yılında, İsveç ise 1921 yılında kadınlara oy hakkı vermiştir. Ayrıca Danimarka ve Finlandiya, kadınların bakanlık görevini üstlendikleri ilk devletler olmuşlardır. Kadınlara verilen bu haklar sonrası kadınların topluma yönelik sosyal alandaki rolleri artmış ve dünya genelinde özgüven değerlerinin yükselmesine, kadınların farklı alanlara yönelmesini sağlamıştır.

Osmanlı’da ise kadınlar, eve kapalı, kamusal alanda ise erkeğe muhtaç bulunma algısını Tanzimat döneminde başlayan Batıcılık akımı paralelinde yıkmaya çalışmış ve kamusal alanda erkeğin yanında yavaş yavaş rol almaya başlamıştır. Bu hareketlenme neticesinde 1917 Hukuk-ı Aile

Kararnamesi çerçevesinde aile hukukunda bazı haklar elde etseler de, eşitsizliğin tam manada giderilmesi mümkün olmamıştır (Yürüt, 2017). Hukuk alanında kapsamlı hakların kadınlara tanınması ise Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Kadın kimliği bu dönemde ev ve tarım işçisi kalıbından çıkmış ve yeni kurulan devlet yapısında kadınlar sosyal alana katılımı sağlanmıştır. 1924 tarihli Eğitimin Birleştirilmesi Yasası, kadınlara eğitim fırsatları sunmuş, 1925 tarihli Kılık Kıyafet Kanunu ile kadınların giyim tercihlerine özgürlük getirilmiş ve 1926 tarihli Türk Medeni Kanunu ile kadınlara toplumsal yaşam içinde daha fazla haklar tanınmıştır. 1930'da Belediye Yasası ile kadınların yerel seçimlere katılması teşvik edilmiş, 1934'te Milletvekili Seçimi Yasası ile TBMM'de kadınların temsil hakkı sağlanmıştır. Ayrıca, 1927'de yapılan genel nüfus sayımında kadınların da kaydedilmesi gibi diğer düzenlemelerle kadınlar toplumsal, siyasal ve yönetsel alanlarda daha fazla fırsat elde etmiştir. (Tahtalıoğlu, 2016: 93). Ancak Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan bu düzenlemelere karşı sosyal hayatta kadının rolü ve yeri bağlamında karamsar bir görünüm olduğunu söylemek haksız olmayacaktır. Kadına tanınan hukuki güvencelere rağmen, kadınlara siyaset, iş ve sosyal hayatta erkek tarafından belli kalıplar çerçevesinde bir rol çizildiği kuşkusuzdur. Ayrıca her geçen yıl kadına yönelik şiddet ve taciz olaylarının artması da dikkat çekicidir.

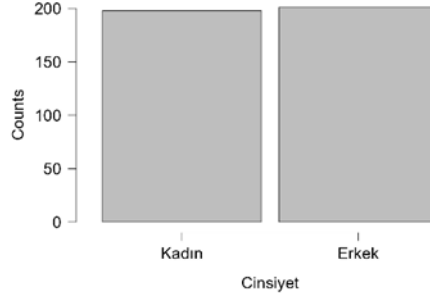
II. SAYISAL VERİLER DOĞRULTUSUNDA TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMINA YÖNELİK BİLİNÇ DÜZEYİNİN ÖLÇÜLMESİ

Anket çalışmamız üç kısımdan oluşmaktadır. 6 sorudan oluşan ilk kısımda, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medenî hâli, ikamet ettiği yerleşimin türü, okumakta olduğu lisans programı ve kaçınıcı sınıf olduğu tespit edilmektedir. İkinci kısımda ise “evet”, “hayır”, “bazen” ve “hiçbir fikrim yok” seçeneklerinden oluşan, katılımcının verilen ifadeleri ne kadar onayladığını ölçmeye çalışan 25 önerme, üçüncü ve son kısımda ise, katılımcının biyolojik cinsiyetlere hangi toplumsal cinsiyet rollerini uygun gördüğünü ölçmeye dönük 22 karakter özelliği bulunmaktadır. Bu kısımda araştırmacıların gündelik hayatlarında tespit ettiği toplumsal cinsiyet kalıpları belirtilmiş ve katılımcıdan bu kalıpları hangi cinsiyetle ilişkilendirdiğini (“kadın”, “erkek”, “her ikisi de”) belirtmesi istenmiştir.

Katılımcıların biyolojik cinsiyetlerinin, evliler ise evlilik deneyimlerinin, okudukları bölümlerde aldıkları derslerin, lisans programlarında kaçınıcı seviyede/sınıfta olduklarının, yaşadıkları yerin kent ya da kırsal olmasının toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarında belirleyici olabileceği düşüncesinden hareket ederek hangi değişkenler arasında ilişki olduğu üzerine sonuçlar analiz edilmiştir. JASP programıyla gerçekleştirilen analizlerin ilk adımında her bir önermenin, ilk kısımdaki 6 kategorilik bağımsız değişkenlerle arasında ilişki olup olmadığı Ki-Kare testiyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Ağırlıklı olarak cinsiyet değişkeninin belirleyici olduğunu hazırlanan tablolar aracılığıyla ortaya koyduktan sonra, ikinci adım olarak, aynı tema altına toplanabilen önermeler arasında cinsiyet kırımlarının ne kadar belirleyici olduğu ölçülmüştür. Aşağıdaki başlıklarda, cinsiyet değişkenine bağlı olarak yapılan ölçümlerden elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

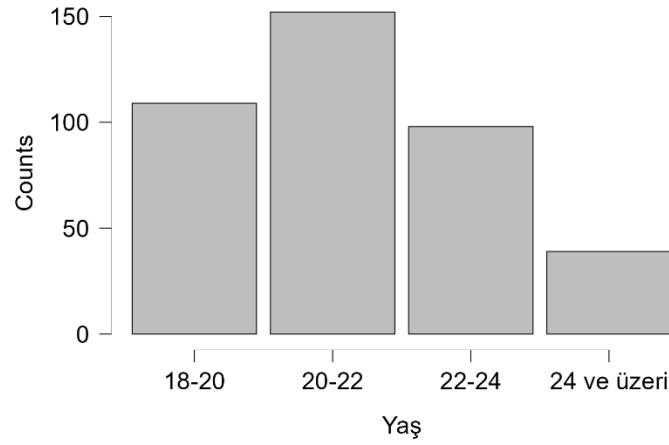
II.I. Birinci Kısıma Cevap Veren Katılımcıların Kategorilere Göre Dağılımları

Ankete cevap veren 399 katılımcının birinci kısımda verdikleri cevaplara göre dağılımı neredeyse eşittir. (cevap vermeyen katılımcı sayıları ayrıca belirtilmeyecektir): Katılımcıların cinsiyetler arası dağılımı neredeyse eşittir. Buna göre, kadın katılımcı sayısı 198 iken, erkeklerde bu sayı 201'dir

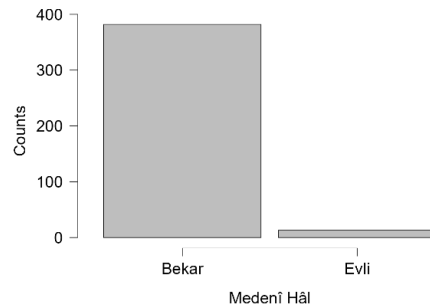
Grafik 1. Katılımcıların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyetlerin eşite yakın dağılımına karşın, yaş grupları arasındaki dağılımda farklılıklar vardır. 18-20 yaş arası 109, 20-22 yaş arasında 152, 22-24 yaş arasında 98, 24 ve üzeri ise 39 katılımcı bulunmakta, 1 kişi de bu soruya cevap vermemiştir.

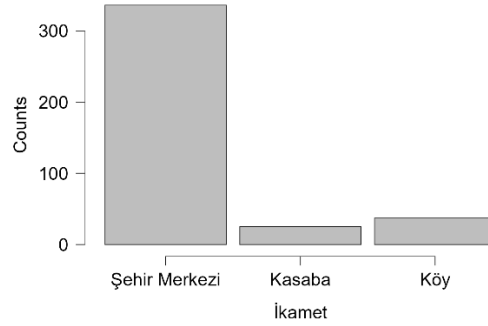
Grafik 2. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Medenî hâli dikkate aldığımızda bekâr (382 kişi) ve evli (13 kişi) katılımcı sayıları arasında ciddi bir dengesizlik görülmektedir. Katılımcıların ağırlıklı olarak 24 yaşından küçük olduğu ve üniversite eğitimlerini hâlâ sürdürdükleri düşünüldüğünde, henüz ekonomik bağımsızlıklarını kazanamadıkları tahmin edilebilir. Dolayısıyla eğitim ve çalışma şartları bu şekilde olan katılımcıların bekâr olması beklenmedik bir sonuç değildir.

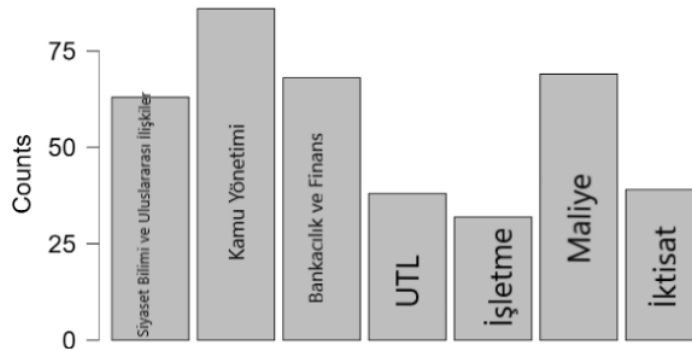
Grafik 3. Katılımcıların Medenî Hâllerine Göre Dağılımı

Benzer bir dengesizlik ikamet edilen yerin türüne göre gerçekleştirilen dağılımda da göze çarpar: Katılımcıların %84'i (336 kişi) şehir merkezinde ikamet etmektedir. Kalan %15'lik kısmı kasaba (25 kişi) ve köyde (37 kişi) yaşayanlardan oluşmaktadır. Farklı ikamet bölgelerinde ikamet eden bireylerin sosyo-kültürel yapılarında farklılıklar bulunduğu için toplumsal cinsiyet kavramı hakkındaki bakış açılarının yorumlanmasında da farklılıklar görülecektir.

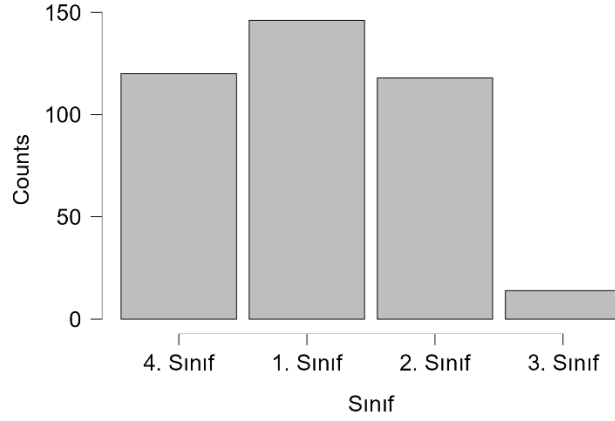
Grafik 4. Katılımcıların İkamet Edilen Yerin Türüne Göre Dağılımı

Araştırmanın yapıldığı dönemde Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, toplamda 7 farklı lisans programından oluşmaktadır. Araştırmaya katılacak öğrenci sayısı, her bölümün toplam mevcut öğrencilerin araştırmaya katılacak toplam öğrenci sayısına oranlaması neticesinde tespit edilmiştir. Araştırmaya bazı bölümlerin öğrencileri katılmadığı için, eksik kalan öğrenciler, diğer bölümlerden gönüllü olan öğrenciler vasıtası ile giderilmiştir. Bu bağlamda araştırmaya İİBF öğrencileri içerisinde; Uluslararası Ticaret ve Lojistik (38 katılımcı), İşletme (32 katılımcı) ve İktisat (39 katılımcı), Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (63 katılımcı), Bankacılık ve Finans (68 katılımcı), Maliye (69 katılımcı), Kamu Yönetimi (90 katılımcı) şeklinde olmuştur.

Grafik 5. Katılımcıların Lisans Programlarına Göre Dağılımı

Son olarak, katılımcıların bulundukları sınıflara göre dağılımları tespit edilmiştir. Birinci, ikinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinde sayıca yakın katılıma (sırasıyla 146, 118 ve 120) ulaşılmasına karşın üçüncü sınıf öğrencilerinin katılımı 14'te kalmıştır. Bunun sebebi, 2021 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne kayıt yaptıran öğrenci sayısında olağan dışı derecede düşüş yaşanmasıdır.

Grafik 6. Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımı

II.II. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Dair Katılımcı Görüşleri

Analizin bu kısmında, 399 katılımcının toplumsal cinsiyet rollerine dair verilen 25 önermeden hangisine ne derece katıldıklarını belirtmeleri istenmiştir. Önergeler içeriklerine göre dört farklı temada gruplandırılabilir:

Tablo 1. Ankette Yer Alan Önergelerin Temalara Göre Gruplandırılması

Temalar	Önerme Numaraları
1. Aile içinde cinsiyetler arası güç ilişkileri	1, 4, 8
2. Aile içinde cinsiyet rolleri ve sorumluluklar	2, 3, 6, 7, 9, 18, 20
3. Toplumsal yaşamda cinsiyet rolleri	10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
4. Cinsiyetlere göre iş yaşamına katılım	5, 19, 21, 22, 23, 24, 25

Aynı temada yer alan önermeler JASP programında olumsallık tablosunda (*contingency table*) cinsiyet, yaş, medenî hâl, ikamet ve bölüm değişkenleri üzerinden birbirleriyle Ki-Kare ve Cramer's V değerleri üzerinden analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Nominal değişkenlere dair verilerde dengeleme ve ağırlıklandırma işlemi gerçekleştirilmeden, ham verilerle Ki-Kare ve Cramer's V değerleri hesaplanmıştır. Buna göre, anketin ikinci ve üçüncü kısmında verilen cevaplar ile birinci kısımda verilen cevaplar arasındaki ilişkilerde, hem Ki-Kare değerinin 0,05'in altında hem de Cramer's V değerinin 0.3'ün üzerinde olma şartlarını sağlamayıp sağlamadıkları dikkate alınmıştır.

a. Aile içinde cinsiyetler arası güç ilişkileri

Toplumsal cinsiyet rollerine dair önermelerin yer aldığı ikinci kısmın ilk temasında toplam 3 önerme bulunmaktadır. Bunlar:

Tablo 2. Aile İçinde Cinsiyetler Arası Güç İlişkilerine Dair Görüşleri Ölçen Önergeler

No	Önerme
1	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.
4	Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.
8	Bir kadın kocasından fazla para kazanabilir.

Aile içinde cinsiyetler arası güç ilişkilerine dair görüşleri tespit etmeye dönük grupta yer alan 4. önermeye baktığımızda, kadının kocasını izin vermeden çalışmaması gerektiğini düşünen erkek sayısı 90

(erkeklerin %44'ü), kadın sayısı ise 28'dir. (Kadınların %14'ü). Kadının çalışması için kocasından izin almasına gerek olmadığını düşünen erkeklerin sayısı ise 64 (erkeklerin %31'i), kadın sayısı ise 147'dir (kadınların %74'ü). 4. önermeyi, kadının kazandığı parayı kocasına vermesi gerektiğine dair önermeyle (No.1) cinsiyet üzerinden kırılıma uğrattığımızda ($\chi^2_{\text{Tümü}} < 0,05$; $V_{\text{Bazen}} = 0,469$; $V_{\text{Evet}} = 0,438$; $V_{\text{Hayır}} = 0,329$), tutarlı bir dağılım ortaya çıkmaktadır: Kadının kocası izin vermeden çalışmaması (No. 4) gerektiğini düşünen erkekler, aynı zamanda, kadının işten kazandığı parayı kocasına vermesi gerektiğini de savunmaktadır (28 kişi). 4. önermeye “evet” yanıtı veren 90 kişilik erkek grubunda kadının kazandığı parayı kocasına vermesi gerektiğine dair önermeye yönelik tutum, ağırlıklı olarak “evet” ya da “bazen”dir. Aksi gibi, 4. önermeye “hayır” yanıtı veren 147 kişilik kadın grubunda kadının ekonomik bağımsızlığını sağlamasına dönük tutum “hayır” ve “bazen” seçenekleri üzerinden (sırasıyla 55 ve 73 kişi) kendisini göstermektedir.

Bu gruptaki bir başka anlamlı kırılım 4. ve 8. önermeler arasındadır ($X^2_{\text{Evet}} < 0,01$; $X^2_{\text{Hayır}} = 0,036$; $X^2_{\text{Toplam}} < 0,01$; $V_{\text{Evet}} = 0,402$, $V_{\text{Hayır}} = 0,405$, $V_{\text{Toplam}} = 0,429$). Çalışmada ilginç bir şekilde, kadının çalışmak için kocasından izin alması gerektiğini düşünen erkek katılımcıların (90 kişi) yarısından biraz fazlası kadınların kocalarından fazla para kazanabileceğini kabul etmektedir (54 kişi) ve bunların da yalnızca yarıya yakını (29 kişi) kadının kazandığı parayı kocasına vermesi gerektiğini düşünmektedir. Kadın katılımcılara baktığımızda ise ne izin almaya ne de daha fazla kazanmaya dair kafa karışıklığı görülmemektedir: Kadının çalışmak için kocasından izin almasına gerek olmadığını belirten 147 kadın katılımcının 127'si kadının kocasından fazla kazanabileceğini ve bunların da 55'i bu parayı kocasına vermemesi gerektiğini belirtmektedir.

Aile içindeki cinsiyetler arası güç ilişkilerini ekonomik temelden hareketle ölçmeye çalışan önermelerden çıkan sonuçları bir arada değerlendirdiğimizde, kadının iş piyasasına girişte aile kurumundaki eşitsiz güç ilişkilerine ve bir izin mekanizmasına boyun eğmesi gerektiği görüşünün kadınlarda oldukça nadiren görüldüğünü, ancak erkek katılımcılar arasında hâlâ önemli bir ağırlığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ancak çoğunluğunu 18-22 yaş bireylerin oluşturduğu katılımcıların orta okuldan beri deneyimledikleri ekonomik kriz, “eve ekmek getiren erkek” kalıbının gerilemesini ve aileye ekonomik katkı sunmak ile biyolojik cinsiyet arasında kurulan ilişkinin yıkılmasını sağlamış olabilir.

b. Aile içinde cinsiyet rolleri ve sorumluluklar

Aile içindeki cinsiyet rollerinin ve sorumlulukların dağılımını ölçmeye dönük ikinci tema altında toplam 7 önerme bulunduğundan, bunların birbirleriyle ilişkilerini ve anlamlı kırılımlarını tek tek sayıp dökmek çalışmanın bilimsel olarak okunmasını zorlaştıracak, sığlaştıracaktır. Bu nedenle, gerekli durumlarda Ki-Kare ve Cramer's V değeri parantez içinde verilerek doğrudan yorumlama adımına geçilmiştir. Bu temada yer alan önermeler şunlardır:

Tablo 3. Aile İçinde Cinsiyet Rollerine ve Sorumluluklara Dair Görüşleri Ölçen Önermeler

No	Önerme
2	Erkekler de çamaşır bulaşık ve yemek gibi ev işlerini yapmalıdır.
3	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır. ⁷
6	Çalışan kadın çocuklarına yeterince zaman ayıramaz.
7	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.
9	Evin reisi erkektir.
18	Kadınlar evlendikten sonra çalışabilir. ⁸
20	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.

⁷ “Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır” önermesi ekonomik içerikli gibi görünse de aslında biyolojik cinsiyetlerden birinin aile kurumu içinde sahip olduğu sorumluluklardan birine işaret ettiğinden ikinci tema altına alınmıştır. Gelirin erkek tarafından sağlanması gerektiği önermesi, direkt olarak bir güç eşitsizliğine atıf yapmaz, sorumluluğun kimde olduğunu belirtir. Bu sorumluluktan aile içi iktidarın kimde olacağının hemen tespit edilebileceğini iddia etmek hızlı bir çıkarım olacaktır.

⁸ “Çalışma” ifadesi tek başına ekonomik içerikli gibi görünürse de “evlendikten sonra çalışma” vurgusu, aile kurumu ile iş hayatı arasındaki gerilimi anlamaya yöneliktir. Bu nedenle, kadınların evlendikten sonra çalışabileceklerine dair önermeye verilen cevaplar aslında ev içi sorumlulukların yerine getirebilmesi meselesinde katılımcıların tutumunu ölçer.

Erkeklerin hem evin gelirini sağlaması hem de ev içi işlerle ilgilenmesi konusunda kadınlar da erkekler de oldukça olumlu bir tavır benimsemektedir. Dolayısıyla bir ayrışma görülmemekte, dahası, ailenin gelirinin erkek tarafından sağlanmasına “hayır” cevabını verenlerin bu sorumluluğu kadın ile erkek arasında paylaştığı göz önüne alındığında, erkeklerin de ev içi sorumlulukları üstlenmek üzere neden olumlu tavır sergilediği daha net anlaşılabacaktır. Katılımcıların %37’si hayatın müşterek olduğuna dair bir kanı taşıırken, %46’sı da ailenin geçindirilmesi işini erkeğe yükleyerek (Önerme 3) yalnızca ev içi sorumlulukları paylaşmayı (Önerme 2) uygun görmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Ailenin Ekonomik Sorumluluğu ve Aile İçi İş Bölümü İlişkisi

Contingency Tables

3. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır	Cinsiyet	2. Erkekler de çamaşır bulaşık ve yemek gibi ev işlerini yapmalıdır				Total
		Evet	Bazen	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Hayır	Kadın	82	7	7	0	96
	Erkek	27	15	10	1	53
	Total	109	22	17	1	149
Evet	Kadın	65	5	3	0	73
	Erkek	66	31	15	0	112
	Total	131	36	18	0	185
Bazen	Kadın	19	0	5	0	24
	Erkek	15	14	1	0	30
	Total	34	14	6	0	54
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	0	1	0	1
	Erkek	0	1	1	0	2
	Total	0	1	2	0	3
Total	Kadın	166	12	16	0	194
	Erkek	108	63	28	1	200
	Total	274	75	44	1	394

Erkeklerin ev içi sorumlulukları üstlenmesi gerektiğini düşünen kadın ve erkekler, kadının iş hayatına atıldığında çocuklara yeteri kadar zaman ayıramayacağı konusunda uzlaşmamaktadır. Kadınlar, kendilerine dair bu önermenin kısmen doğru olabileceğini kabul etmekle birlikte, ağırlıklı olarak karşı çıkmaktadırlar. Bunun muhtemel sebeplerinden biri, erkeğin ev içi sorumlulukları üstlenmesi durumunda kadının iş dışı zamanında yaşanacak artışı çocuklarına aktarabilmesi olabilir (Tablo 5).

Tablo 5. Aile içi İş Bölümü ve Kadınların İş Hayatına Dahil Olması İlişkisi

Contingency Tables

2. Erkekler de çamaşır bulaşık ve yemek gibi ev işlerini yapmalıdır	Cinsiyet	6. Çalışan kadın çocuklarına yeterince zaman ayıramaz				Total
		Bazen	Hayır	Evet	Hiçbir fikrim yok	
Evet	Kadın	52	76	34	3	165
	Erkek	24	28	55	1	108
	Total	76	104	89	4	273
Bazen	Kadın	4	6	1	1	12
	Erkek	19	5	37	2	63
	Total	23	11	38	3	75
Hayır	Kadın	2	5	6	3	16
	Erkek	3	5	20	0	28
	Total	5	10	26	3	44
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	0	0	0	0
	Erkek	0	0	1	0	1
	Total	0	0	1	0	1
Total	Kadın	60	89	41	7	197
	Erkek	46	38	114	3	201
	Total	106	127	155	10	398

Erkeklerin ev içi sorumlulukları üstlenmesini gerekli görmek ile kadınların anne olduktan sonra iş hayatına atılmasını uygun bulmak arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Kadınların anne olduktan

sonra iş hayatına atılmasını uygun bulmayan kişi sayısı oldukça yüksek olsa da (her iki cinsiyet için toplam 103), kadınlar 20 numaralı önermeye karşı çıkmaktadır (146). Erkeklerin ise bu konudaki tutumu oldukça belirsizdir:

Tablo 6. Aile İçi İş Bölümü ve Annelik Rolü İlişkisi

2. Erkekler de çamaşır bulaşık ve yemek gibi ev işlerini yapmalıdır	Cinsiyet	20. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır				Total
		Hayır	Evet	Bazen	Hiçbir fikrim yok	
Evet	Kadın	129	18	17	0	164
	Erkek	43	41	20	3	107
	Total	172	59	37	3	271
Bazen	Kadın	8	1	3	0	12
	Erkek	17	26	16	3	62
	Total	25	27	19	3	74
Hayır	Kadın	6	3	2	5	16
	Erkek	7	14	4	2	27
	Total	13	17	6	7	43
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	0	0	0	0
	Erkek	1	0	0	0	1
	Total	1	0	0	0	1
Total	Kadın	146	22	23	5	196
	Erkek	68	82	40	8	198
	Total	214	104	63	13	394

Ailenin gelirini erkeğin sağlaması gerektiği önermesinde hangi cevabı vermiş olursa olsun, kadınların 146'sı, kadının anne olduktan sonra çalışmaması gerektiği iddiasına karşı çıkmaktadır. Bu durum erkeklerde evet (82) ve hayır (67) olarak görece kararsız bir yapı sergilemektedir.

Tablo 7. Kadınların İş Hayatına Dahil Olması ve Ailenin Ekonomik Sorumluluğu İlişkisi

20. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır	Cinsiyet	3. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır				Total
		Hayır	Evet	Bazen	Hiçbir fikrim yok	
Hayır	Kadın	79	49	17	1	146
	Erkek	28	29	10	0	67
	Total	107	78	27	1	213
Evet	Kadın	8	11	3	0	22
	Erkek	13	59	9	1	82
	Total	21	70	12	1	104
Bazen	Kadın	8	13	2	0	23
	Erkek	11	21	7	1	40
	Total	19	34	9	1	63
Hiçbir fikrim yok	Kadın	1	1	3	0	5
	Erkek	1	3	3	0	7
	Total	2	4	6	0	12
Total	Kadın	98	74	25	1	198
	Erkek	53	113	30	2	198
	Total	151	187	55	3	396

Annelik rolü ile evlilik kurumu arasında bir ayrıma gidildiğinde yukarıdakine benzer bir tablo görülmektedir: Kadınların gerek evlilikten gerekse anne olduktan sonra çalışması gerektiği fikri, kadın katılımcıların çoğunluğu için kabul edilebilir durumdadır (18. önermeye evet diyen 170 kadından 134'ü); ancak erkekler evlilikten sonra çalışmayı uygun görse de kadının annelik rolünü öne çıkarma konusunda kadınlardan görece daha heveslidirler. Kadınların evlendikten sonra çalışabileceğini söyleyen 132 erkekten 45'i kadınların anne olduktan sonra çalışmaması taraftarı olurken, 29'u da bazı

durumlarda çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, anne olan kadının çalışabileceğini söyleyen erkek katılımcı sayısı “hayır” ve “bazen” cevapları karşısında geriye düşmektedir.

Tablo 8. Kadınların İş Yaşamına Dahil Olması ve Annelik Rolü İlişkisi

18. Kadınlar evlendikten sonra çalışabilir	Cinsiyet	20. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır				Total
		Hayır	Evet	Bazen	Hiçbir fikrim yok	
Evet	Kadın	134	18	17	1	170
	Erkek	54	45	29	4	132
Total		188	63	46	5	302
Hayır	Kadın	8	1	4	1	14
	Erkek	6	16	2	1	25
Total		14	17	6	2	39
Bazen	Kadın	4	1	1	0	6
	Erkek	4	15	8	1	28
Total		8	16	9	1	34
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	2	1	3	6
	Erkek	3	5	1	2	11
Total		3	7	2	5	17
Total	Kadın	146	22	23	5	196
	Erkek	68	82	40	8	198
Total		214	104	63	13	394

Ev işleri ile ilgili verilen önermede ayrıca kadınların birincil görevinin ev işleri olduğunu söyleyen erkekler (80), aynı zamanda evin reisinin de erkek olduğunu (63) düşünmektedir. Kadınların bu iki önermeye karşı tutumu net biçimde ikisini de reddetmek üzerine kuruludur.

Tablo 9. Kadın ve Erkeğin Aile İçi Rollerindeki İlişki

7. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir	Cinsiyet	9. Evin reisi erkektir				Total
		Hayır	Bazen	Evet	Hiçbir fikrim yok	
Hayır	Kadın	99	31	17	1	148
	Erkek	33	12	43	1	89
Total		132	43	60	2	237
Evet	Kadın	8	3	9	2	22
	Erkek	8	7	63	2	80
Total		16	10	72	4	102
Bazen	Kadın	8	2	8	1	19
	Erkek	2	5	20	0	27
Total		10	7	28	1	46
Hiçbir fikrim yok	Kadın	1	1	3	0	5
	Erkek	0	0	2	1	3
Total		1	1	5	1	8
Total	Kadın	117	37	38	4	196
	Erkek	43	24	129	4	200
Total		160	61	167	8	396

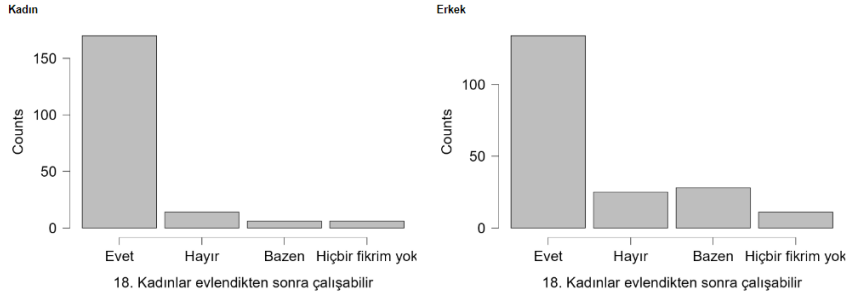
Bu noktada dikkat çekici nokta ise, erkeğin aile reisi olduğuna dair önerme ile erkeğin ev işlerini üstlenmesi gerektiği önermesini çapraz tabloda incelediğimizde, reislik düşüncesinin sorumsuz bir yönetici gibi kurgulanmadığını hem ev işi yapmakla hem de yönetmekle ilgili hâle geldiği söylenebilir. Sorumsuz yönetici olarak erkek (reis) fikrini savunan katılımcı sayısı sadece 44’tür (%11).

Tablo 10. Aile İçi İş Bölümü ve Erkeğin Buradaki Rolü Arasındaki İlişki

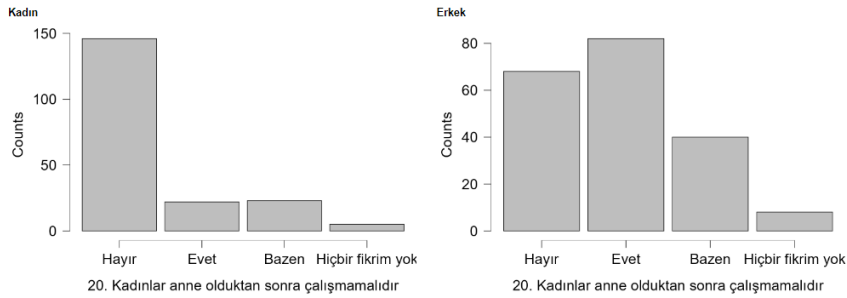
2. Erkekler de çamaşır bulaşık ve yemek gibi ev işlerini yapmalıdır	Cinsiyet	9. Evin reisi erkektir				Total
		Hayır	Bazen	Evet	Hiçbir fikrim yok	
Evet	Kadın	104	29	28	3	164
	Erkek	30	13	64	1	108
	Total	134	42	92	4	272
Bazen	Kadın	4	4	4	0	12
	Erkek	9	8	43	2	62
	Total	13	12	47	2	74
Hayır	Kadın	7	4	4	1	16
	Erkek	4	2	21	1	28
	Total	11	6	25	2	44
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	0	0	0	0
	Erkek	0	1	0	0	1
	Total	0	1	0	0	1
Total	Kadın	117	37	38	4	196
	Erkek	43	24	129	4	200
	Total	160	61	167	8	396

Kadınlara aile ve iş yaşamı üzerinden biçilen toplumsal cinsiyet rollerinin kadın katılımcılar tarafından esnetildiği, bu sorumluluk alanlarına erkekleri de dahil edecek şekilde tutum geliştirdikleri net şekilde söylenebilir. Erkek katılımcıların kadınlara has olarak görülen ev içi işleri üstlenmeleri konusunda henüz tam bir gelişme yaşamadıkları ortadaysa da “evet” ve “hayır” cevapları arasındaki yakınlık, kadınlara özgülenen toplumsal cinsiyet rollerinde gerileme yaşandığını ve buralara erkeklerin dahil edilmesinin erkekler tarafından da eskisine nazaran daha fazla olumlu karşılandığı, normal görüldüğü anlamına gelebilir. Kadınların aile içi rollerini ve sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda erkek katılımcılar için asıl kırımla evlilik ile annelik arasındaki zamanda gerçekleşmektedir: Çocuk yetiştirmekle bir tutulan anneliğin sorumluluğu erkekler tarafından kadınlara yıkıldığı için, kadınların bu rolü hakkıyla yerine getirebilmesi için iş piyasasından çekilmesi gerekir. Söz konusu tutum değişikliği aşağıdaki dağılım tablolarında net şekilde görülecektir:

18. Kadınlar evlendikten sonra çalışabilir

20. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır

Grafik 7. “Kadınlar Evlendikten Sonra Çalışabilir” ve “Kadınlar Anne Olduktan Sonra Çalışmamalıdır” Önermelerine Kadın ve Erkek Katılımcıların Verdiği Cevapların Dağılımları

c. Toplumsal yaşamda cinsiyet rolleri

Rol, toplumda bulunan bireylerin tutum ve davranışlarından oluşmaktadır. Kadın ve erkeğin toplum içerisinde yapması gereken davranışlar, bu tutum ve rollere göre tasnif edilmektedir. Kültürün kadınsılık (feminenlik) ve erkeksilik (maskülenlik) tasniflerine göre, toplumdaki cinsiyet rolleri ele alınmaktadır. Toplumdaki bu kalıplaşma, cinsel ayrımları tetikleyip, kadın ve erkek arasındaki sınıfsal katmanların oluşmasına yol açmaktadır. Koruma, kollama, maskülenlik ve güç gibi hususlar erkeğe yakıştırılırken; savunmasız, korunmaya ihtiyacı olan, narinlik gibi hassas roller ise kadına atfedilmiştir. Bu tema altında, kadın ve erkeğe toplumsal yaşamda, gündelik hayatta takınmaları gereken tavırlar, onlara biçilen uygun davranışlar üzerinden odaklanılmaktadır. Bu tema altında toplanan önermeler şunlardır:

Tablo 10. Toplumsal Yaşamda Cinsiyet Rollerine Dair Görüşleri Ölçen Önermeler

No	Önerme
10	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.
11	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.
12	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.
13	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.
14	Gece tek başına kadının dolaşması uygun mudur?
15	Akşam arkadaşlarıyla dışarıya çıkmak erkeklerle uygundur.
16	Karşı cins arkadaşlık teklifinde bulunmak kadınlara uygun değildir.
17	Saç uzatmak, dış görünüşüne önem vermek ve estetik yaptırmak kadına uygundur.

Araştırmada, toplumun liderliği ile kadınların erkekler tarafından korunması konusunda cinsiyetler arası fikir ayrılığı dikkat çekmektedir. Önermeye cevap veren 394 katılımcının 215'i, kadınların erkekler tarafından her zaman korunması gerektiğini söylerken, sıra toplumun liderliğinin genellikle erkeklerde olması gerektiği önermesine geldiğinde buna karşı çıkan sayısı 203'tür. Söz konusu ikinci önermeye karşı çıkanların çoğunluğunu kadınlar (143), doğru olarak kabul edenlerin çoğunluğunu da erkekler (105) oluşturmaktadır. Ne var ki her iki görüşü de doğru kabul eden erkek ve kadın toplamı göz ardı edilemeyecek seviyededir (tüm katılımcıların %25'i).

Tablo 11. Cinsiyet Rollerine İle Siyasal/Toplumsal Liderlik Arasındaki İlişki

10. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	Cinsiyet	12. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır				Total
		Hayır	Hiçbir fikrim yok	Evet	Bazen	
Bazen	Kadın	53	1	3	4	61
	Erkek	13	1	13	9	36
	Total	66	2	16	13	97
Evet	Kadın	53	0	21	7	81
	Erkek	36	5	82	16	139
	Total	89	5	103	23	220
Hayır	Kadın	37	1	2	2	42
	Erkek	11	0	10	2	23
	Total	48	1	12	4	65
Hiçbir fikrim yok	Kadın	6	1	2	1	10
	Erkek	0	1	1	0	2
	Total	6	2	3	1	12
Total	Kadın	149	3	28	14	194
	Erkek	60	7	106	27	200
	Total	209	10	134	41	394

Kadınların erkekler tarafından korunmasının kabul edilebilir olması, katılımcıların gözünde, kız ve erkek çocuklarının eşit özgürlük koşullarında yetişmesi fikrine karşı çıkmayı gerektirmemiştir; cevap veren katılımcıların %41'i hem kadınların korunmasını hem de kız çocuklarına eşit özgürlük tanınmasını savunmaktadır. Fiziksel zayıflık ile özgürlükten mahrum bırakmayı bir arada uygun bulanların oranı ise %6'dır.

Tablo 12. Cinsiyet Roller ve Özgürlükler Arasındaki İlişki-I

10. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	Cinsiyet	13. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir				Total
		Evet	Hiçbir fikrim yok	Bazen	Hayır	
Bazen	Kadın	54	1	5	1	61
	Erkek	20	1	11	4	36
	Total	74	2	16	5	97
Evet	Kadın	69	1	6	5	81
	Erkek	95	3	14	27	139
	Total	164	4	20	32	220
Hayır	Kadın	33	1	2	8	44
	Erkek	15	0	0	8	23
	Total	48	1	2	16	67
Hiçbir fikrim yok	Kadın	8	1	1	0	10
	Erkek	0	0	1	1	2
	Total	8	1	2	1	12
Total	Kadın	164	4	14	14	196
	Erkek	130	4	26	40	200
	Total	294	8	40	54	396

10. ve 13. önermelere 14. önerme de eklenerek cinsiyet üzerinden kırılım yaratıldığında katılımcıların bakış açıları daha belirgin hâle gelmektedir. 13. ve 14. önermelere sırasıyla evet-evet, evet-hayır ve hayır-hayır cevaplarının verilmesi ile cinsiyet arasında belirgin ilişki bulunmaktadır ($\chi^2_{\text{evet-evet}} < 0,01$; $\chi^2_{\text{evet-hayır}} = 0,03$; $\chi^2_{\text{hayır-hayır}} = 0,005$ ve $V_{\text{evet-evet}} = 0,328$; $V_{\text{evet-hayır}} = 0,451$; $V_{\text{hayır-hayır}} = 0,603$).

Kız çocuklarına eşit özgürlük tanımayı (önerme 13) ve kadınların geceleri tek başına dolaşmasını (önerme 14) doğru bulan kadınların (99 kişi), kadınların erkekler tarafından her zaman korunması gerektiği önermesine (önerme 10) karşı tavırları oldukça dalgalı seyretmektedir (evet 38, hayır 22, bazen 34, fikrim yok 5). Buna karşın erkeklerin bu son önermeye dair tutumu net biçimde “evet” (52 erkekten 37’si) şeklindedir.

Kız çocuklarına eşit özgürlük tanımalarına karşın kadınların geceleri tek başına dolaşmasını uygun bulmayan kadın sayısı oldukça düşükken (17) bu konuda erkekler daha net tutum sergilemekte, 50 erkeğin 42’si kadınların tek başına gezmesini uygun bulmayıp bir de kadınların erkekler tarafından her daim korunması gerektiğini savunmaktadır. Benzer biçimde, 13 ve 14. önermelere birlikte hayır cevabı veren kadın sayısı 8 iken, erkeklerde bu 27’ye kadar çıkmakta, bunun da 22’si sürekli erkek korumasını normal görmektedir. Söz konusu üç önermeyi bir arada ele almanın bize sağladığı katkı şudur; kız çocuklarına eşit özgürlük verilmesi gerektiğini belirten 130 erkekten 69’u ([evet-hayır] ve [hayır-hayır] cevabını veren erkeklerin %53’ü, toplam erkek katılımcının %34’ü), aslında kız çocuğu ile kadın arasında bir ayrım koymakta, ilkinin yetiştirilişini daha özgürlükçü kurgulasa da kız çocuğundan kadınlığa geçildiğinde bazı özgürlüklerin sınırlandırılması gerektiğini düşünmektedir.

Benzer bir çıkarım 11. ve 13. önermeler bir arada değerlendirdiğinde de görülmektedir. Kadının evlenip ‘sahiplenilmesi’ gerektiği görüşü (130) ağırlıklı olarak erkeklerden (90) gelmektedir. Kız çocuğuna eşit özgürlük tanımayı uygun bulan %74’lük kesimin %30’u (tüm katılımcıların %22’si), evlilik kurumunu kadının başının boş kalmasını önleyecek bir kurum olarak değerlendirmektedir. Çocukluktan kadınlığa geçişte kadının özgürlüğünün daha kısıtlanması gerektiği görüşüne karşı en büyük tepki beklenildiği üzere kadın katılımcılardan (%64) gelmektedir.

Tablo 13. Cinsiyet Roller ve Özgürlükler Arasındaki İlişki-II

11. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer	Cinsiyet	13. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir				Total
		Evet	Hiçbir fikrim yok	Bazen	Hayır	
Hayır	Kadın	126	2	6	10	144
	Erkek	65	0	14	9	88
	Total	191	2	20	19	232
Bazen	Kadın	6	0	1	0	7
	Erkek	4	2	1	7	14
	Total	10	2	2	7	21
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	2	3	0	5
	Erkek	3	0	1	4	8
	Total	3	2	4	4	13
Evet	Kadın	32	0	4	4	40
	Erkek	58	2	10	20	90
	Total	90	2	14	24	130
Total	Kadın	164	4	14	14	196
	Erkek	130	4	26	40	200
	Total	294	8	40	54	396

Gece dışarı çıkmaya dair yargıları erkekler ve kadınlar üzerinden test eden 14. ve 15. önermeleri bir arada aldığımızda, kadınların böyle bir davranış sergilemesini yine kadınların uygun bulduğunu, erkeklerin akşam arkadaşlarıyla dolaşmasını ise yine erkeklerin yakıştırdığı gözlemlenmektedir. Kadınların gece tek başına (birisinin eşlik etmesi ya da koruması olmadan) dışarı çıkmasını uygun bulan 164 katılımcının 106'sını (%64) kadınlar oluştururken, bunların 53'ü erkeklerin akşam arkadaşlarıyla çıkmasını uygun bulmamaktadır. Tam aksi gibi, kadınların gece tek başına (birisinin eşlik etmesi ya da koruması olmadan) dışarı çıkmasını uygun bulmayan 120 kişinin 87'sini (%72) erkekler oluşturmakta, bunların 50'si erkeklerin akşam arkadaşlarıyla çıkmasını uygun bulmaktadır. Erkek katılımcıların kadınlara bu özgürlüğü tanımak istememesini Türkiye toplumundaki kadını kısıtlayıcı namus kavramının yaygınlığıyla ve toplumsal örf adet kurallarının etkisi ile açıklamak mümkün olabilir. Kadın katılımcıların erkeklerle kısıtlama getirmesinde ise erkeklerle atfedilen sadakatsizlik niteliği belirleyici olmuş olabilir.

Tablo 14. Erkeklerin ve Kadınların Toplumsal Hayata Katılması Arasındaki İlişki

15. Akşam arkadaşlarıyla dışarıya çıkmak erkekler için uygundur	Cinsiyet	14. Gece tek başına kadının dolaşması uygun mu				Total
		Evet	Hayır	Bazen	Hiçbir fikrim yok	
Hayır	Kadın	53	18	20	2	93
	Erkek	25	14	11	1	51
	Total	78	32	31	3	144
Evet	Kadın	38	9	9	1	57
	Erkek	29	50	15	2	96
	Total	67	59	24	3	153
Bazen	Kadın	13	5	18	1	37
	Erkek	1	20	18	2	41
	Total	14	25	36	3	78
Hiçbir fikrim yok	Kadın	1	1	2	3	7
	Erkek	2	2	1	3	8
	Total	3	3	3	6	15
Total	Kadın	106	33	49	7	195
	Erkek	58	87	45	8	198
	Total	164	120	94	15	393

Araştırmanın sağlıklı bir analizi için 3. kısımda yer alan 'çapkınlık' (no. 10) ve 'sadakat' (no. 13) nitelermeleriyle kırılım yapılabilir. Sadakat niteliğiyle yapılan kırılımdan, erkeklerin akşam arkadaşlarıyla dışarı çıkmasını uygun bulmayan kadınlar için anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($\chi^2 > 0,05$). Çapkınlık niteliğiyle yaptığımız kırılımda ise araştırmacıların beklemediği bir sonuç çıkmıştır: Erkeklerin çapkın olduğunu (toplam 152) söyleyen ve akşam arkadaşlarıyla dışarı çıkmasını uygun bulan katılımcılar (her iki şartı da sağlayan toplam 63 kişi; $\chi^2=0,002$; $V_{\text{erkek-evet}}=0,492$) aynı özgürlüğü kadınlara tanıma konusunda cinsiyetler üzerinden ayrılmaktadır; 27 erkek, gece kadınların dışarı çıkmasını uygun bulmazken, 14 kadın uygun bulduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, erkeklerin akşam arkadaşlarıyla dışarı çıkmasını uygun bulmayan kadın katılımcıların bu tavrını sadakatsizlik ya da çapkınlıkla açıklamak mümkün görünmemekle birlikte, kadınların gece dışarı tek başına çıkmasına erkeklerin karşı olmasının sebeplerinden birinin diğer erkeklerle güvenmemek olduğu söylenebilir.

d. Cinsiyetlere göre iş yaşamına katılım

Çalışma hayatının kadının ev içi sorumluluklarını aksatacağını (önerme 5) söyleyenler ile bazı meslekleri yapmanın kadınlara uygun olmayacağını (önerme 24) söyleyenler arasında cinsiyet açısından farklılaşma gözlenmiştir. 5 numaralı önermeden elde edilen sonuçlar incelendiğinde hem kadın hem de erkek katılımcıların evet-hayır-bazen seçenekleri arasında sürekli benzer dağılımlar gösterdiğini, bu konuda kitlesel olarak fikir birliğine varamadıkları söylenebilir. Cinsiyetler arasındaki en net kırılım, ev işlerini aksatma ve bazı meslekleri uygun bulmama konularında sırasıyla Hayır-Evet cevabını verenlerde görülmektedir: Erkek katılımcıların %15'i böyle düşünürken Hayır-Hayır cevabının yoğunlaştığı grup da kadınların %38'idir. Her şeye karşın, yalnızca 24 numaralı önermeye baktığımızda, kadınların şoför, pilot, polis vb. meslekler yapabileceği görüşü katılımcıların %70'i tarafından paylaşılmaktadır.

Tablo 15. Kadının İş Yaşamına Katılımı ile Aile İçi Sorumlulukları Arasındaki İlişki

24. Bazı meslekleri yapmak (şoför, pilot, polis vb.) kadınlara uygun değildir	Cinsiyet	5. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olur				Total
		Hayır	Evet	Bazen	Hiçbir fikrim yok	
Hayır	Kadın	75	30	51	2	158
	Erkek	35	43	36	6	120
	Total	110	73	87	8	278
Bazen	Kadın	3	5	4	0	12
	Erkek	8	9	4	1	22
	Total	11	14	8	1	34
Evet	Kadın	8	5	5	2	20
	Erkek	9	31	8	0	48
	Total	17	36	13	2	68
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	3	0	0	3
	Erkek	1	4	2	3	10
	Total	1	7	2	3	13
Total	Kadın	88	43	62	4	197
	Erkek	53	88	50	10	201
	Total	141	131	112	14	398

Meslekler ile biyolojik cinsiyetleri eşleştiren toplumsal cinsiyet kalıplarının katılımcılar arasında güçlü olmadığı bir başka örnekte daha görülmektedir. Kadınların yönetici olabileceği (önerme 22) ve kendi başlarına işletme açabileceğine (önerme 23) dair önermelerin her ikisine de olumlu cevap veren katılımcı sayısı 289 olarak gerçekleşmiştir. Tablo incelendiğinde, iki önermede de katılımcıların ciddi bir bölümünün bu konularda kafa karışıklığı yaşamadığı, net ve olumlu tavır takındığı görülmektedir.

Tablo 16. Kadının İş Yaşamına Katılımı ile Siyasal/Toplumsal Liderlik Arasındaki İlişki

23. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açabilir	Cinsiyet	22. Kadınlar yönetici olabilir				Total
		Evet	Hiçbir fikrim yok	Bazen	Hayır	
Evet	Kadın	173	1	1	3	178
	Erkek	116	0	20	16	152
	Total	289	1	21	19	330
Bazen	Kadın	2	1	2	3	8
	Erkek	6	1	5	5	17
	Total	8	2	7	8	25
Hayır	Kadın	2	0	4	2	8
	Erkek	6	1	2	17	26
	Total	8	1	6	19	34
Hiçbir fikrim yok	Kadın	0	2	0	0	2
	Erkek	0	3	1	0	4
	Total	0	5	1	0	6
Total	Kadın	177	4	7	8	196
	Erkek	128	5	28	38	199
	Total	305	9	35	46	395

Benzer bir tutum, erkeklere uygun olmayan mesleklere dair önermeye (önerme 25) verilen cevaplarda da bulunmaktadır. Mesleklerin cinsiyet üzerinden kategorilendirilemeyeceği; hemşirelik, sekreterlik, temizlikçilik gibi işlerin erkeklerce yapılmasının herhangi bir uygunluk sorunu yaratmayacağını düşünenlerin oranı %62'dir ve bu konudaki en büyük destek kadın katılımcılardan gelmektedir. Bekleneceği üzere, en büyük karşı çıkış ise bazı mesleklerin kadınlara uygun olmayacağını düşünen, toplumsal cinsiyet kalıplarına uygun geleneksel kalıplara bağlı kalan katılımcılardan (45 kişi) gelmiştir.

Tablo 17. Kadının ve Erkeğin İş Yaşamındaki Roller

24. Bazı meslekleri yapmak (şoför, pilot, polis vb.) kadınlara uygun değildir		25. Bazı meslekleri yapmak (hemşire, sekreterlik, temizlikçi vb) erkeklere uygun değildir				Total
	Cinsiyet	Hayır	Bazen	Evet	Hiçbir fikrim yok	
Hayır	Kadın	147	4	8	0	159
	Erkek	102	2	14	1	119
	Total	249	6	22	1	278
Bazen	Kadın	8	1	3	0	12
	Erkek	7	10	2	3	22
	Total	15	11	5	3	34
Evet	Kadın	3	1	15	1	20
	Erkek	13	5	30	0	48
	Total	16	6	45	1	68
Hiçbir fikrim yok	Kadın	1	0	1	1	3
	Erkek	3	0	0	7	10
	Total	4	0	1	8	13
Total	Kadın	160	8	27	2	197
	Erkek	125	17	46	11	199
	Total	285	25	73	13	396

II.III. Cinsiyetlerin Karakteristik Özelliklerine Dair Katılımcı Görüşleri

Toplumsal cinsiyet kavramının yarattığı eşitsizlik salt kadının aile, sosyal ve iş hayatındaki rolü bakımından değerlendirilemez. Esasen aile, sosyal ve iş hayatında erkek ve kadına farklı roller biçilmesinin temelinde her iki cinsiyete ilişkin karakteristik özellikler olduğuna inanılmasıdır. Örneğin Davis, toplumsal olarak kadınların, sıcak, şefkatli, nazik, sevgileri güçlü, çocukları bakıp büyüten, esnek ve yumuşak olarak tanımlandığını; erkeklerin ise, iddiacı, dayanıklı, girişken, üretken, risk alan ve kendine güvenen şekilde betimlendiğini öne sürmektedir (Yüksel, 1999:69). Kuşkusuz cinsiyetlere göre bu karakteristik özellikler toplumun gelenek, görenek ve sosyo-kültürel etkilerine göre şekillenmektedir. Dolayısıyla cinsiyetlerin karakteristik özelliklerine dair katılımcılara sorulan anket soruları Türk toplum yapısı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda üçüncü kısımda, katılımcılara 22 farklı kişilik özelliği verilmiş ve bunları hangi cinsiyetlerle ilişkilendirdikleri, ya da ilişkilendirip ilişkilendirmedikleri sorulmuştur. Bu özellikleri 6 farklı kategori altında toplayabiliriz:

Tablo 18. Kategorilere Göre Cinsiyetlere Atfedilen Özellikler

No	Kategoriler	Karakter numaraları
1	Yıkıcı (Başkalarına zarar veren) duygu ve davranışlar	1, 5, 8, 10
2	Duygularını kontrol edebilme/edememe	2, 3, 7, 17
3	Güç asimetrisine dayalı ilişkiler kurma ve sürdürme	4, 16
4	Yapıcı duygu ve davranışlar	9, 13
5	Toplumsal olarak övülen duygu ve davranışlar	11, 14, 18, 19, 21, 22
6	Tek başına ele alınacak duygu ve davranışlar	6, 12, 15, 20

Söz konusu kısımda yer alan sorular da kendi içlerinde cinsiyet, yaş, medenî hâl, ikamet, bölüm ve sınıf değişkenleriyle birlikte analiz edilmiş, her biri için Ki-Kare ve Cramer's V değerleri tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara baktığımızda, verilen cevaplarla ilişkisi en güçlü değişken cinsiyet çıkmaktadır. Bu nedenle, ilerleyen sayfalarda cinsiyet üzerinden kırılımlar gerçekleştirilerek yorumlamalarda bulunulacaktır.

a. Yıkıcı duygu ve davranışlar

Çalışmada “yıkıcı” olarak nitelediğimiz duygu ve davranışlar bireyin kendisi dışındakilere zarar vermesi kriterine göre gruplandırılmıştır. Buna göre, katılımcıların ciddi bir bölümü (en düşük 221, en çok 274 kişi) dedikoduculuk, asabiyet, kindarlık ve çapkınlık özelliklerinin her iki cinsiyette de

görülebileceğini belirtmiştir. Ancak dikkat çeken nokta, dedikoduculuğun salt kadınlara dair bir özellik olduğunu belirten genellikle erkek katılımcılar iken (113 kişi, erkeklerin %56'sı), kadın katılımcılar dengeleyici unsur olarak işlev görmüş ve dört yıkıcı duygu ve davranışın her iki cinsiyette de geçerli olabileceği sonucunun ağırlık kazanmasında belirleyici rol üstlenmişlerdir (aşağıdaki tabloya göre sırasıyla 121, 85, 109 kişi).

Tablo 19. Kindarlık, Çapkınlık ve Asabi Olmak ile Dedikodculuk Arasındaki İlişki

		1. Dedikoducu olmak			
8. Kindarlık	Cinsiyet	Kadın	Erkek	Her ikisi de	Total
Kadın	Kadın	13	1	13	27
	Erkek	37	0	10	47
Total		50	1	23	74
Erkek	Kadın	9	2	14	25
	Erkek	16	0	4	20
Total		25	2	18	45
Her ikisi de	Kadın	13	11	121	145
	Erkek	58	3	68	129
Total		71	14	189	274
Total	Kadın	35	14	149	198
	Erkek	113	3	83	199
Total		148	17	232	397

		1. Dedikoducu olmak			
10. Çapkınlık	Cinsiyet	Kadın	Erkek	Her ikisi de	Total
Kadın	Kadın	2	2	4	8
	Erkek	10	0	1	11
Total		12	2	5	19
Erkek	Kadın	20	7	58	85
	Erkek	47	0	21	68
Total		67	7	79	153
Her ikisi de	Kadın	13	5	85	103
	Erkek	55	3	60	118
Total		68	8	145	221
Total	Kadın	35	14	149	198
	Erkek	113	3	83	199
Total		148	17	232	397

		1. Dedikoducu olmak			
5. Asabi olmak	Cinsiyet	Kadın	Erkek	Her ikisi de	Total
Kadın	Kadın	9	3	9	21
	Erkek	17	0	2	19
Total		26	3	11	40
Erkek	Kadın	13	7	31	51
	Erkek	53	0	24	77
Total		66	7	55	128
Her ikisi de	Kadın	13	4	109	126
	Erkek	43	3	56	102
Total		56	7	165	228
Total	Kadın	35	14	149	198
	Erkek	113	3	83	199
Total		148	17	232	397

b. Duygularını kontrol edebilme / edememe

Bu gruptaki duygu ve davranışlar tek tek ele alındığında cinsiyet değişkeni üzerinden anlamlı sonuç vermektedir, ancak birbirleriyle kırımlı yapıldığında Ki-Kare ve Cramer's V değerleri analize imkân vermeyecek şekilde çıkmıştır. Bu nedenle yalnızca frekans tablolarına değinilerek yorum yapılmıştır.

Aşağıdaki frekans tabloları incelendiğinde, erkek ya da kadın olsun, tüm katılımcılar aynı genellemelere erişmiştir, buna göre kadın sulu gözlüdür ama duygusallık, kıskançlık ve ağır başlılık herkeste vardır.

Tablo 20. Sulu Gözlülük, Duygusallık, Kıskançlık ve Ağırbaşlılık (Cinsiyetlere Göre)

Cinsiyet	2. Sulu gözlülük	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kadın	Erkek	6	3.030	3.030	3.030
	Kadın	106	53.535	53.535	56.566
	Her ikisi de	86	43.434	43.434	100.000
	Missing	0	0.000		
Total		198	100.000		
Erkek	Erkek	5	2.488	2.538	2.538
	Kadın	124	61.692	62.944	65.482
	Her ikisi de	68	33.831	34.518	100.000
	Missing	4	1.990		
Total		201	100.000		

Cinsiyet	3. Duygusallık	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kadın	Kadın	91	45.960	45.960	45.960
	Erkek	3	1.515	1.515	47.475
	Her ikisi de	104	52.525	52.525	100.000
	Missing	0	0.000		
Total		198	100.000		
Erkek	Kadın	98	48.756	49.246	49.246
	Erkek	8	3.980	4.020	53.266
	Her ikisi de	93	46.269	46.734	100.000
	Missing	2	0.995		
Total		201	100.000		

Cinsiyet	7. Kıskanç olmak	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kadın	Kadın	20	10.101	10.101	10.101
	Erkek	14	7.071	7.071	17.172
	Her ikisi de	164	82.828	82.828	100.000
	Missing	0	0.000		
Total		198	100.000		
Erkek	Kadın	29	14.428	14.500	14.500
	Erkek	23	11.443	11.500	26.000
	Her ikisi de	148	73.632	74.000	100.000
	Missing	1	0.498		
Total		201	100.000		

Cinsiyet	17. Ağırbaşlı olmak	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kadın	Erkek	17	8.586	8.586	8.586
	Kadın	20	10.101	10.101	18.687
	Her ikisi de	161	81.313	81.313	100.000
	Missing	0	0.000		
Total		198	100.000		
Erkek	Erkek	41	20.398	20.500	20.500
	Kadın	11	5.473	5.500	26.000
	Her ikisi de	148	73.632	74.000	100.000
	Missing	1	0.498		
Total		201	100.000		

c. Güç asimetrisine dayalı ilişkiler kurma ve sürdürme

Kadınlar hem otoriterliği hem de lider ruhlu olmayı her iki cinse de atfederken, erkek katılımcıların %30'u bu güç asimetrisine dayalı ilişkilerin erkeklere has olduğunu düşünmektedir. Erkeklerin erkekleri otoriter ve lider bulma eğilimleri geleneksel ataerkil düşünceye uygunluk taşıırken, lider ruhluluk sorusu ile ikinci bölümde yer alan "Toplumsal liderliği genellikle erkeklere verilmelidir (önerme 12) arasında kırılım yaratılmış, benzer bir sonuca orada da erişilmiştir: Her iki soru için de erkeklere yönelik olacak şekilde olumlu cevap veren erkek oranı %24'tür.

Tablo 21. Otoriterlik ve Siyasal/Toplumsal Liderlik ile Lider Ruhlu Olma Arasındaki İlişkiler (Cinsiyetlere Göre)

4. Otoriter					12. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır							
16. Lider ruhluluk	Cinsiyet	Erkek	Kadın	Her ikisi de	Total	16. Lider ruhluluk	Cinsiyet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	Evet	Bazen	Total
Erkek	Kadın	4	4	12	20	Erkek	Kadın	13	1	5	1	20
	Erkek	57	5	14	76		Erkek	14	4	48	11	77
Total		61	9	26	96	Total		27	5	53	12	97
Kadın	Kadın	3	8	9	20	Kadın	Kadın	18	0	1	1	20
	Erkek	2	0	1	3		Erkek	1	0	1	1	3
Total		5	8	10	23	Total		19	0	2	2	23
Her ikisi de	Kadın	20	22	114	156	Her ikisi de	Kadın	118	2	22	12	154
	Erkek	43	4	70	117		Erkek	45	3	56	15	119
Total		63	26	184	273	Total		163	5	78	27	273
Total	Kadın	27	34	135	196	Total	Kadın	149	3	28	14	194
	Erkek	102	9	85	196		Erkek	60	7	106	27	200
Total		129	43	220	392	Total		209	10	134	41	394

d. Yapıcı duygu ve davranışlar

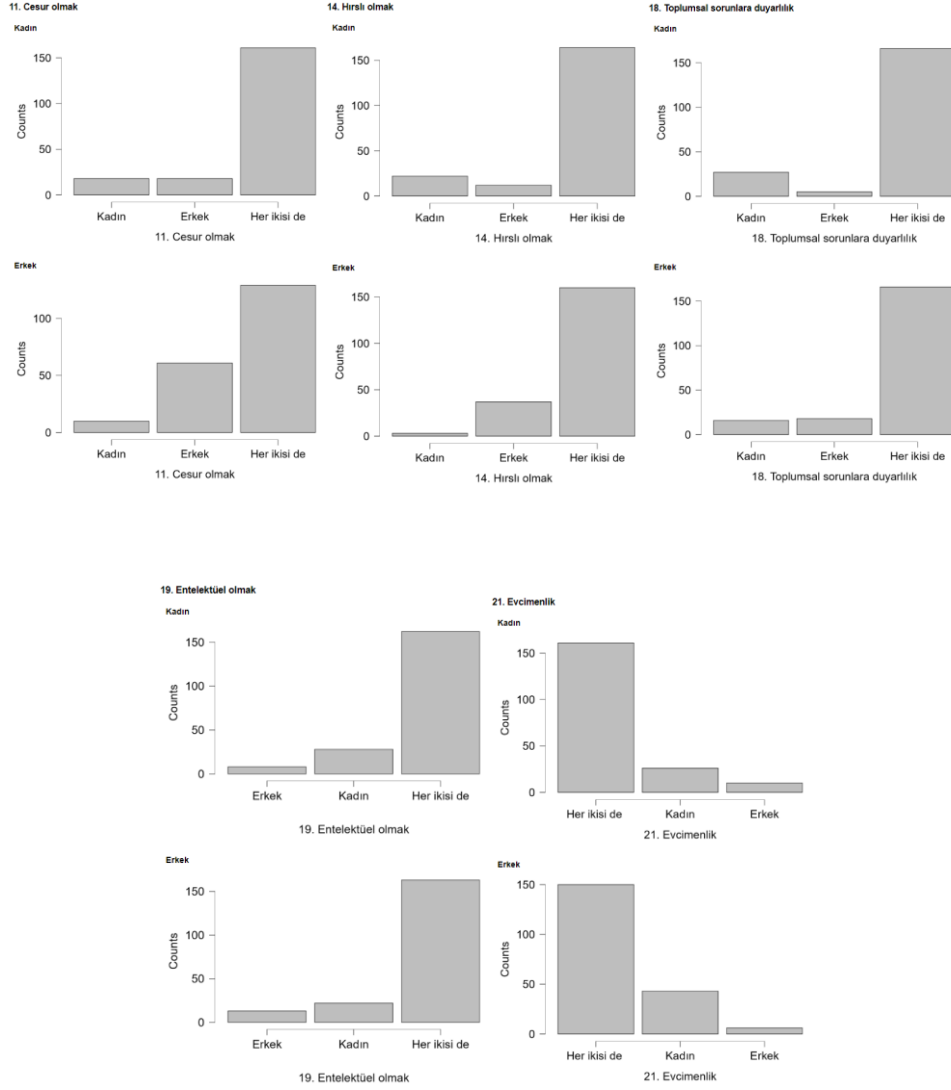
Katılımcıların büyük bir kısmı, sadakat ve kibarlık gibi iki yapıcı duygunun her iki cinsiyette de görülebileceğini düşünmektedir.

Tablo 22. Kibarlık ve Sadakat (Cinsiyetlere Göre)

Cinsiyet	9. Kibar olmak	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Cinsiyet	13. Sadık olmak	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Kadın	Kadın	54	27.273	27.411	27.411	Kadın	Kadın	42	21.212	21.212	21.212
	Erkek	5	2.525	2.538	29.949		Erkek	5	2.525	2.525	23.737
	Her ikisi de	138	69.697	70.051	100.000		Her ikisi de	151	76.263	76.263	100.000
	Missing	1	0.505				Missing	0	0.000		
	Total	198	100.000				Total	198	100.000		
Erkek	Kadın	52	25.871	26.000	26.000	Erkek	Kadın	11	5.473	5.528	5.528
	Erkek	15	7.463	7.500	33.500		Erkek	25	12.438	12.563	18.090
	Her ikisi de	133	66.169	66.500	100.000		Her ikisi de	163	81.095	81.910	100.000
	Missing	1	0.498				Missing	2	0.995		
	Total	201	100.000				Total	201	100.000		

e. Toplumsal Olarak Övülen Duygu ve Davranışlar

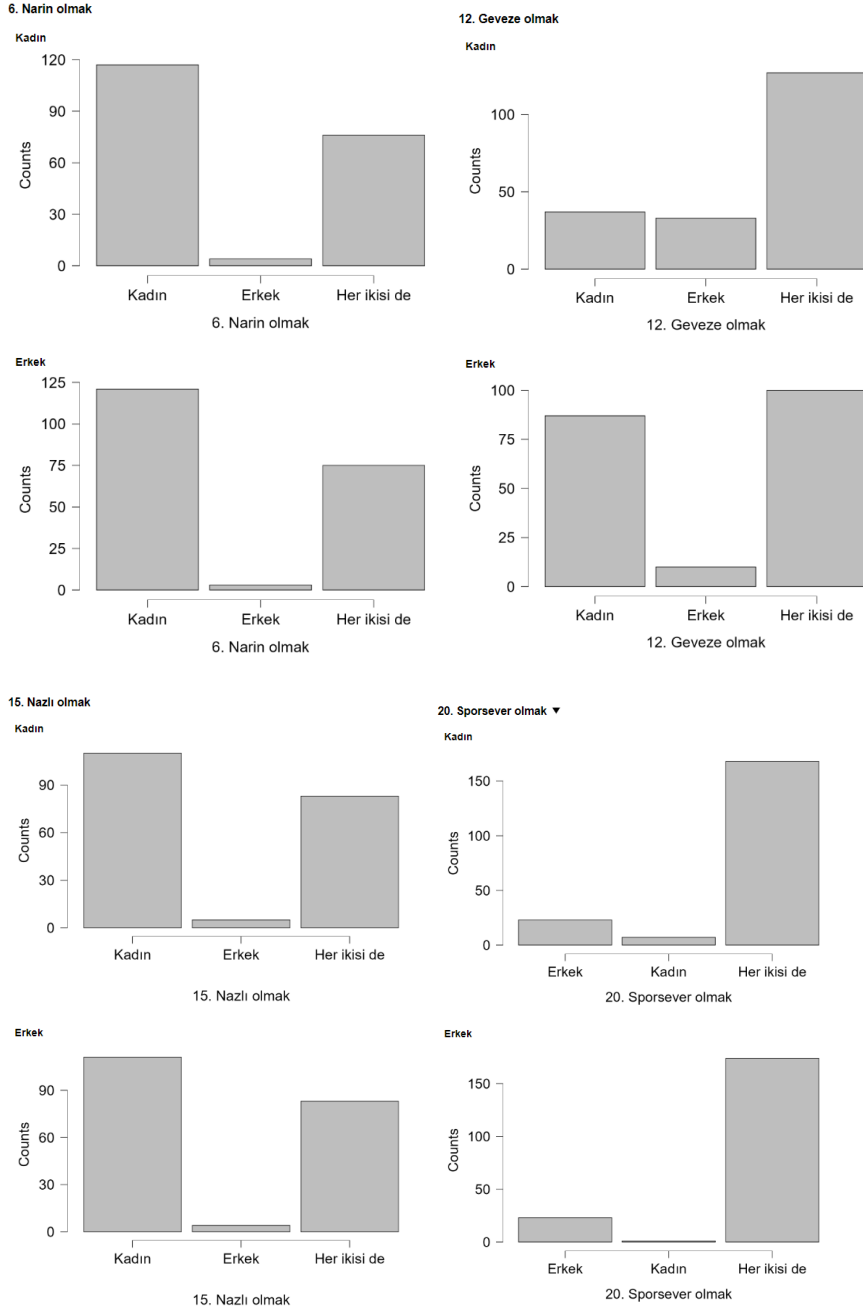
11, 14, 18, 19, 21 ve 22 numaralı karakter özelliklerine bakıldığında, kadın ve erkek katılımcıların ağırlıklı bir kısmının (kadın katılımcılarda en düşük %81, en yüksek %84; erkek katılımcılarda en düşük %64, en yüksek %83) cesur olmak, hırslı olmak, toplumsal sorunlara duyarlı olmak, entelektüel olmak, evcimenlik ve kendi ayakları üzerinde durabilmek gibi toplumsal yaşamda övülen duygu ve davranışların her iki cinsiyette de görülebileceğini düşünmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların tutumları arasındaki farkın düşük yüzdede kalması elbette tartışma götürmez; ancak söz konusu hususa ek olarak şu tespitin yapılması da elzemdir; erkek katılımcılar, cesaret ve hırs gibi duyguları erkeklerle eşleştirmeye, buna paralel olarak da entelektüellik ve evcimenlik tutumlarını kadınlara atfetmeye görece daha yatkın görünmektedir. Kadın katılımcılar ise, tam tersine, cesareti ve hırsı erkeklerden alıp kadınlara ve her iki cinsiyete dağıtmaya daha yatkındır.

Grafik 7. Cesaret, Hırs, Toplumsal Duyarlılık, Entelektüelite ve Evcimenlik (Cinsiyetlere Göre)

f. Tek başına ele alınacak duygu ve davranışlar

Son analizler 6, 12, 15 ve 20 numaralı karakter özellikleri üzerine gerçekleştirilecektir. Diğer karakter özelliklerinin kategorilendirilmesinde ele alınmayan bu özelliklerde de kadın ve erkek katılımcıların belirli örüntüleri devam ettirdiği gözlemlenmektedir. Narin ve nazlı olmanın kadınlara, sporsever olmanın erkeklere atfedildiği bu ortamda katılımcılar, yalnızca gevezelik konusunda ayrı fikirlere sahiptir. Daha önce olduğu gibi, erkek katılımcılar bu özelliği kadınlara atfetmeye daha yatkın görünürken, kadın katılımcılar her iki cinse atfetmeye daha yatkındır.

Grafik 8. Narinlik, Gevezelik, Nazlı Olmak ve Sporseverlik (Cinsiyetlere Göre)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Toplumsal cinsiyetçi tutum neticesinde ortaya çıkan kadın-erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliği ve bu eşitsizlikten kaynaklanan sorunların önüne geçebilmek için toplumsal cinsiyet kavramı farkındalığının çocuk yaşta toplumdaki her bireye verilmesi önem arz etmektedir. Kadının sadece "ev hanımı" rolünde sıkışıp kalmasına yönelik engellerin kaldırılması, kadınların erkeklerle eşit fırsatlara sahip olması, refah devletinin bir gereğidir. (Özveren-Dama, 2022:110). Bu bağlamda geçmişten gelen ataerkil yapının kırılması ve günümüz koşullarında yeni nesillerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Ancak kadın ve erkekler arasındaki eşitliği sağlamak için uygulanan sosyal politikalara ve kadınların istihdamda fırsat eşitliği için atılan adımlara rağmen, eşitsizlik gün geçtikçe artmaktadır (Özveren-Dama, 2022:109). Geleneklere bağlı yapının terkedilmemesi sonucunda kadının iş hayatına, sosyal

hayata ve modern yapıya istihdamı konusunda yaşanan olumsuzluklar dikkat çekmektedir. Kadınların bu konuda bilinç düzeyinin az olması onları kolay sömürülebilir, kendini savunamaz ve temel hak ve hürriyetlerini koruyamaz hale getirmektedir. Dolayısıyla günümüzde toplumsal cinsiyet rolleri açısından farkındalığın yaratılması, cinsiyetler arası eşitsizliğin giderilmesi adına önemli bir adım olacaktır.

Nitekim çalışmada üniversite okuyan bireylerin kadın-erkek rollerine nasıl baktıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, yapılan anket çalışması neticesinde katılım sağlayanların yaşı, medeni durumu, ikamet yerleri, bölümleri, kaçınıcı sınıf oldukları gibi dinamikler bakımından tutarlı bir sonuç ortaya çıkmamıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşturduğu kalıplar bakımından ise esas belirleyici katılımcıların cinsiyetleri olmuştur. Kuşkusuz kadınların eğitim alması, iş hayatında ve sosyal hayatta aktif rol üstlenmesi toplumsal cinsiyet farkındalığını artırmakta ve fırsat eşitliği verilmesi için bilinç düzeyini yükseltmektedir. Örneğin kadınların ve erkeklerin meslek tercihlerine dair görüşleri incelendiğinde, toplumsal cinsiyet normlarının esnemeye başladığı görülmektedir. Kadınların yönetici olabileceği ve kendi işletmelerini açabileceği fikrine geniş çapta destek verilirken, "erkekler uygun olmayan meslekler" konusundaki kalıplaşmış yargılar da nispeten zayıflamıştır. Ancak genel olarak çalışma değerlendirildiğinde özellikle erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine bakışının daha gelenekçi olduğu söylenebilir. Örneğin kadın ve erkekler atfedilen kişilik özellikleri incelendiğinde, erkeklerin otoriterlik ve liderliği daha çok kendi cinsiyetleriyle özdeşleştirdiği görülmektedir; cesaret ve hırs gibi özellikler erkekler daha fazla atfedilirken, entelektüellik ve evcimenlik kadınlara daha çok yakıştırılmaktadır. Kadınların ise bu kalıpları daha fazla esnettiği ve kişilik özelliklerini cinsiyet temelinde kategorize etmeye daha az eğilimli olduğu görülmektedir. Bu durum, ataerkil düşüncenin erkekler arasında daha dirençli olduğunu gösterirken, kadınların toplumsal cinsiyet kalıplarını yıkma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

Bir diğer fark da kadınların iş hayatına katılımı ve ekonomik bağımsızlıkları konusundadır. Erkeklerin %44'ü kadının kocasından izin almadan çalışmaması gerektiğini savunurken, kadınların yalnızca %14'ü bu görüşü desteklemektedir. Bu, erkeklerin ekonomik güç üzerindeki hâkimiyetini sürdürme isteğini gösterirken, kadınların büyük çoğunluğunun bu tür kısıtlamaları kabul etmediğini ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, "kadın çalışsa bile kazandığı parayı kocasına vermelidir" diyen erkeklerin varlığı, ekonomik gücün erkekler tarafından bir kontrol mekanizması olarak görüldüğüne işaret etmektedir.

Çalışmada ayrıca erkeklerin ev içi sorumlulukları üstlenmesine yönelik olumlu tutumun arttığı belirtilse de bu durumun eşitlik anlamına gelmediği açıktır. Erkeklerin çoğu, evin geçimini sağlamanın esas olarak kendi sorumlulukları olduğunu düşünse de, ev işlerine katılım konusunda kadınlarla aynı düzeyde sorumluluk almayı kabul etmemektedir. Örneğin, evin reisinin erkek olduğunu düşünen erkeklerin (63 kişi) aynı zamanda ev işlerini de üstlenmeyi savunmaları, geleneksel ataerkil otoritenin modernize edilmiş bir versiyonunu temsil etmektedir. Ancak bu dönüşüm, erkeklerin yalnızca "yönetici" olarak konumlanmalarının ötesine geçememektedir.

Kadınların annelik sonrası iş hayatına devam etmesi konusundaki görüş ayrılığı belirgin bir eşitsizlik göstergesidir. Erkeklerin önemli bir kısmı, kadının evlendikten sonra çalışmasını desteklerken, anne olduktan sonra çalışmaması gerektiğini düşünmektedir. Bu durum, anneliğin toplumsal bir kimlik olarak inşa edildiğini ve kadınların çocuk bakımıyla özdeşleştirildiğini göstermektedir. Kadınların büyük bir çoğunluğu ise bu anlayışa karşı çıkarak, annelik ile kariyerin bir arada sürdürülebileceğini savunmaktadır. Erkeklerin bu konuda kararsız bir tutum sergilemesi, değişen ekonomik ve toplumsal koşulların ataerkil bakış açısına etkisinin henüz tam olarak yerleşmediğini düşündürmektedir.

Metinde, kadınların erkekler tarafından korunması gerektiğini düşünenlerin oranının yüksek olması (%54), toplumsal cinsiyet eşitliğinin önündeki önemli engellerden biri olarak değerlendirilebilir. Erkeklerin önemli bir kısmı, kadınların gece tek başına dışarı çıkmasını uygun bulmazken, buna karşı kadınların daha özgürlükçü bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Erkeklerin, kız çocuklarının özgürlüğüne daha olumlu yaklaşırken yetişkin kadınların özgürlüğünü sınırlandırmak istemesi, kadınların ancak belirli bir yaşa kadar serbest bırakılması gerektiği düşüncesini ortaya koymaktadır. Bu, namus anlayışı ve ataerkil kontrol mekanizmalarıyla doğrudan ilişkilendirilebilir.

Elde edilen bu sonuçlara göre; kadınların toplumsal cinsiyet rollerine dair daha eşitlikçi ve özgürlükçü bir yaklaşım benimsediği, erkeklerin ise geleneksel ataerkil normları belirli düzeyde korumaya devam ettiği görülmektedir. Ancak, ekonomik krizler ve değişen toplumsal yapılar erkeklerin ev içi sorumluluklar ve iş hayatına dair bazı konularda daha esnek hale gelmesini sağlamış olabilir. Kadınlar, ekonomik ve sosyal alanlarda daha fazla hak talep ederken, erkeklerin tutumları bu değişime karşı daha temkinli ve kısmen dirençlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından, kadınların iş hayatında ve toplumsal yaşamda daha fazla kabul görmesi olumlu bir gelişme olsa da annelik ve aile içi roller gibi konular hâlâ erkeklerin kontrol alanı olarak görülmektedir. Kadınların korunması gerektiği fikri, özgür bireyler olarak değil, kırılgan varlıklar olarak algılandıklarını göstermektedir. Erkeklerin, kadınların özgürlüğünü belirli koşullarda destekleyip diğer durumlarda kısıtlamaya çalışması, ataerkil düzenin esnek ama hâlâ baskın bir yapıya sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak, cinsiyet eşitsizliği, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin şekillendirdiği dinamik bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir. Kadınlar daha fazla hak talep ettikçe ve toplumsal roller genişledikçe, erkekler de bu değişime uyum sağlama sürecine devam edeceklerdir. Ancak bu süreçte kadınların mücadele etmek zorunda kaldığı toplumsal normlar ve erkeklerin değişime karşı gösterdiği direnç, cinsiyetler arası eşitsizliğin hâlâ büyük bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Son kertede başta erken yaşta evliliklerin önüne geçilerek kız çocuklarının eğitime destek verilmesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğrenim müfredatlarına toplumsal cinsiyet derslerinin eklenmesi, yapılacak tüm eğitim programlarına erkeklerin katılımının artırılması, kadının sosyal ve iş hayatında daha sağlıklı rol alabilmesi için pozitif ayrımcılık temelinde tedbirler alınması, hukuki düzenlemelerin yapılması kadına yönelik şiddetin sona erdirilmesi adına toplumda farkındalık oluşturulması neticesinde eşitlikçi bir toplum yapısı mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Beauvoir de, S. (2019). *İkinci Cinsiyet*. çev. G. Safran. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Butler, J. (1988). Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *Theatre Journal*, 40(4), 519 – 531.
- Ersöz, A. (1997). *Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arasında Sorumluluk Paylaşımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hunt, L. (2021). *İnsan Haklarını İcat Etmek*. çev. E. Albal. Ankara: Lykeion Yayınevi.
- Kızıldağ, D. & Bulut, D. (2017). Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadın İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Kariyerleri Üzerindeki Etkileri. *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 81 – 102.
- Locke, J. (2016). *Yönetim Üzerine Birinci İnceleme*. çev. F. Bakırcı. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Lorber, J. (1994). *Paradoxes of Gender*. New Haven and London: Yale University Press.
- Mill, J.S. (2019). *Kadınların Özgürleşmesi*. çev. D. B. Aksel. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Oakley, A. (1981). *Sex, Gender And Society: Towards a New Society*. London: Temple Smith.
- Özdemir, Ş. (2020). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Kadın Haklarının Konumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkazanç, A. (2010). Bilim ve Toplumsal Cinsiyet. II. *Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kongresi: Kadını Görmeyen Bilim ve Sağlık Politikaları Kongre Kitabı*, 16 – 22.
- Özveren, A. & Damla, N. (2022). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Dair Mevcut Durum Algısı. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 13(1), 107 – 122.
- Tahtaloğlu, H. (2016). Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Cam Tavan Sendromunun Kadınlar Üzerindeki Etkileri. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(2), 89 – 105.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3(5), 163 – 175.
- Tidd, U. (2004). *Simone de Beauvoir*. London: Routledge
- Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, Issue 35, 29 – 56.

Demiröz, E., Konak, B., Limoncu, U. K., Demirdal, M. B., & Demir, B. M. (2025). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet kavramına yönelik bilinç düzeyleri üzerine bir analiz. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 911-937.

Yürüt, B. (2017). Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareketi ve Hukuki Talepleri. *TBB Dergisi*, Özel Sayı, 365 – 396.

West, C. & Zimmerman D.H. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1(2), 125-151.

Yüksel, N.A. (1999). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’deki Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Televizyon Dizilerindeki Yansımaları. *Kurgu Dergisi*, Sayı16, 67 – 81.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir. Bu çalışma, TÜBİTAK'ın 2209-A projesi kapsamında gerçekleştirilmiş, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'nun 07.05.2024 tarihli ve 2024/10-19 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Yazar Katkıları : Tüm yazarlar eşit katkı sunmuştur. Barış Meriç DEMİR, 2209-A projesinde yer almamış, yalnızca çalışmanın istatistiksel adımlarında yardımcı olması için dahil edilmiştir.

Çıkar Beyanı : Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür : Yayın sürecinde katkısı olan hakemlere ve editör kuruluna teşekkür ederiz.

Ethics Statement : The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, ÖHÜİBF Journal does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author (s) of the study. This study was carried out within the scope of TUBITAK's 2209-A project and was approved by the Niğde Ömer Halisdemir University Ethics Committee with the decision dated 07.05.2024 and numbered 2024/10-19.

Author Contributions : The authors contributed equally. Barış Meriç DEMİR did not take part in the 2209-A project, but was included only to assist in the statistical steps of the study.

Conflict of Interest : There is no conflict of interest between the authors.

Acknowledgement : We thank the referees and editorial board who contributed to the publishing process.
